

DIREKTIVE

DIREKTIVA 2009/72/EC EVROPSKOG PARLAMENTA I SAVJETA od 13 jula 2009.g.

**koja se odnosi na opšta pravila za interno tržište električne energije i kojom se opoziva
Direktiva 2003/54/EC
(tekst sa EEA važnošću)**

EVROPSKI PARLAMENT I SAVJET EVROPSKE UNIJE,

Uzimajući u obzir sporazum o osnivanju Evropske zajednice, a posebno njegov član 47(2), član 55 i član 95 Ugovora;

Uzimajući u obzir predlog Komisije,

Uzimajući u obzir mišljenje Evropskog ekonomskog i socijalnog Komiteta⁽¹⁾,

Uzimajući u obzir mišljenje Komiteta regiona⁽²⁾,

Djelujući u skladu s postupkom utvrđenim članom 251. Sporazuma⁽³⁾,

S obzirom na to da:

- (1) interno tržište električne energije, koje je postepeno uvedeno od 1999.g., teži nuđenju realnog izbora svim potrošačima u zajednici, bilo da su oni građani ili preduzeća, novih poslovnih mogućnosti i veće prekogranične trgovine u cilju postizanja efikasnosti, konkurentnih cijena, i većih standarda usluga, i doprinosa sigurnosti u snabdijevanju i održivosti.
- (2) Direktiva 2003/54/EC Evropskog parlamenta i Savjeta od 26 juna 2003.g. koja se odnosi na opšta pravila za interno tržište električne energije (⁴⁵) je značajno doprinijela kreiranju takvog internog tržišta električne energije.

¹ OJ C 211, 19.8.2008.p.23.

² OJ C 172,5.7.2008.p.55

³ Mišljenje Evropskog parlamenta od 18 juna 2008(nije još uvijek objavljeno u službenom listu), opšti stav Komisije od 9 januara 2009 (OJ C 70 E, 24.3.2009.p.1) i stav Evropskog parlamenta od 22 aprila 2009 (još uvijek nije objavljen u službenom listu).

⁴ IJ L 176, 15.7.2003.p. 37

- (3) Slobode koje Ugovor garantuje građanima Evrope- slobodan protok roba, sloboda pružanja usluga te sloboda osnivanja- jedino su mogući u potpuno otvorenom tržištu koje omogućava svim potrošačima da slobodno izaberu svoje snabdjevače i svim snabdjevačima da slobodno dostavljaju svojim kupcima.
- (4) Međutim, u ovom trenutku postoje prepreke za prodaju električne energije pod jednakim uslovima, bez diskriminacije ili nepovoljnog položaja u Zajednici. Konkretno, još uvijek ne postoji nepristrasan pristup mreži i jednako efikasan nivo regulatornog nadzora u svakoj od zemalja članica.
- (5) Sigurno snabdijevanje električnom energijom je veoma važno za razvoj Evropskog društva, implementaciju održive politike za klimatske promjene, i za podsticanje konkurentnosti u okviru internog tržišta. U tu svrhu treba nadalje razvijati prekogranične interkonekcije kako bi se osiguralo snabdijevanje potrošača i industrije u zajednici svim energetske izvorima po najkonkurentnijim cijenama.
- (6) Interno tržište električne energije koje dobro funkcioniše treba da obezbijedi proizvođačima adekvatne podsticaje za investiranje u novu proizvodnju energije, uključujući električnu energiju iz obnovljivih izvora, posvećujući pri tome posebnu pažnju najizolovanim zemljama i regionima na energetskom tržištu Zajednice. Tržište koje dobro funkcioniše treba takođe da obezbijedi adekvatne mjere za podsticanje kupaca na efikasniju upotrebu energije za koju je preduslov sigurnost u snabdijevanju energijom.
- (7) U saopštenju Komisije od 10. januara 2007. pod nazivom: „Energetska politika za Evropu“ naglašena je važnost dovršenja internog tržišta električne energije i stvaranja ravnopravnih uslova poslovanja za sve elektroenergetske subjekte osnovane u Zajednici. Saopštenje Komisije od 10. januara 2007. pod nazivom „Izgledi internog tržišta gasa i električne energije“ i „Istraživanje u skladu sa članom 17. Regulacije (EZ-a) br. 1/2003 vezano za sektore gasa i električne energije (Završni izvještaj)“ pokazala su da sadašnja pravila i mjere ne osiguravaju potreban okvir za postizanje djelotvornog internog tržišta.
- (8) Da bi se osigurala konkurencija i snabdijevanje električnom energijom po najkonkurentnijim cijenama, zemlje članice i nacionalna regulatorna tijela treba da olakšaju prekogranični pristup za nove snabdjevače električnom energijom iz različitih energetske izvora kao i za nove proizvođače energije.
- (9) Bez efektivnog razdvajanja mreža od aktivnosti proizvodnje i snabdijevanja (efektivno razdvajanje), postoji naslijeđeni rizik diskriminacije ne samo kod poslovanja mreže već i kod podsticaja vertikalno integrisanih preduzeća da adekvatno investiraju u svoje mreže.
- (10) Pravila o pravnom i funkcionalnom razdvajanje predviđena Direktivom 2003/54/EC nijesu, međutim dovela do efektivnog razdvajanja operatora prenosnog sistema. Stoga, Evropski Savjet je, na svom sastanku 8 i 9 marta 2007.g., pozvao Komisiju da pripremi predloge zakona za “efikasno razdvajanje aktivnosti snabdijevanja i proizvodnje od mrežnih aktivnosti”.
- (11) Samo bi ukidanje podsticaja vertikalno integrisanim subjektima za diskriminaciju nad konkurentima u pogledu pristupa mreži i investicijama osiguralo efikasno razdvajanje.

Vlasničko razdvajanje, koje podrazumijeva imenovanje vlasnika mreže operatorom sistema i njegovu nezavisnost od interesa snabdijevanja i proizvodnje, efikasan je i stabilan način rješavanja unutrašnjih sukoba interesa i jamčenja sigurnosti u snabdijevanju. U tu svrhu se Evropski parlament u svojoj rezoluciji od 10. jula 2007. o izgledima internog tržišta gasa i električne energije⁽⁶⁾, poziva na vlasničko razdvajanje na nivou prenosa kao najefikasniji alat koji podstiče investiranje u infrastrukturu na nepristran način, pravedan pristup mreži za nove učesnike i transparentnost na tržištu. U okviru vlasničkog razdvajanja, od zemalja članica treba stoga zahtijevati da se pobrinu da ista osoba ili osobe nemaju pravo kontrole nad subjektima za proizvodnju i snabdijevanje i istovremene kontrole ili neka druga prava nad operatorom prenosnog sistema ili prenosnim sistemima. Obratno od toga, kontrola nad prenosnim sistemom ili operatorom prenosnog sistema isključuje mogućnost kontrole ili neko drugo pravo nad subjektima proizvodnje ili snabdijevanja. Unutar ovih granica, subjektima koji se bave proizvodnjom ili snabdijevanjem treba omogućiti posjedovanje manjinskog udjelnog vlasništva nad operatorom prenosnog sistema ili prenosnim sistemima.

- (12) Svaki sistem razdvajanja treba da na efikasan način ukloni sve konflikte interesa između proizvođača, snabdjevača i operatora prenosnog sistema, kako bi se kreirali podsticaji za potrebne investicije i garantovao pristup novim tržišnim akterima po osnovu transparentnog i efikasnog regulatornog režima i ne treba da kreira opterećujući regulatorni režim za nacionalna regulatorna tijela.
- (13) Definicija pojma “kontrola” je uzeta iz Regulacije Savjeta EZ br. 139/2004 od 20 januara 2004.g. o kontroli koncentracija između preduzeća (EZ regulacija o integraciji)⁽⁷⁾.
- (14) Kako u nekim slučajevima, razdvajanje vlasništva zahtijeva restrukturiranje preduzeća, zemljama članicama koje odluče da implementiraju vlasničko razdvajanje treba obezbijediti dodatno vrijeme za primjenu relevantnih odredbi. S obzirom na vertikalne veze između sektora za električnu energiju i gas, odredbe o razdvajanju treba da se primjenjuju u oba sektora.
- (15) U okviru razdvajanja vlasništva, da bi se osigurala puna nezavisnost u poslovanju mreže od interesa snabdijevanja i proizvodnje i da bi se spriječile razmjene povjerljivih informacija, ista osoba ne smije da bude član upravnih odbora kako operatora prenosnog sistema tako i prenosnog sistema i preduzeća koja se bave proizvodnjom ili snabdijevanjem. Iz istih razloga, ista osoba ne može imati pravo imenovanja članova upravnih odbora operatora prenosnog sistema ili prenosnog sistema i vršiti kontrolu ili imati neko drugo pravo nad subjektima za proizvodnju ili prenos.
- (16) Osnivanje operatora sistema ili operatora prenosa koji je nezavisan od interesa snabdijevanja ili proizvodnje treba da omogući vertikalno integrisanom subjektu da zadrži svoje vlasništvo nad mrežnom imovinom uz osiguranje efikasnog razdvajanja interesa, pod uslovom da takav nezavisni operator sistema ili takav nezavisni operator prenosa izvršava sve funkcije operatora sistema i detaljnu regulaciju i ukoliko postoje mehanizmi za opsežnu regulatornu kontrolu.

⁶ OJ C 175 E, 10.7.2008,p.206

⁷ OJ L 24, 29.1.2004, p. 1.

- (17) Kada, 3 septembra 2009.g. subjekat koje je vlasnik prenosnog sistema postane dio vertikalno integrisanog preduzeća, zemljama članicama treba da se omogući da biraju između razdvajanja vlasništva i osnivanja operatora sistema ili operatora prenosa koji je nezavistan od interesa snabdijevanja ili proizvodnje.
- (18) Da bi se u potpunosti zaštitili interesi akcionara vertikalno integrisanog preduzeća, zemljama članicama treba da se omogući da biraju implementaciju razdvajanja vlasništva bilo preko direktnog izdvajanja ili putem razdvajanja akcija integrisanog preduzeća na akcije mrežnog preduzeća i akcije preostalog preduzeća za snabdijevanje i proizvodnju, pod uslovom da ispunjenja zahtjeva koji proizilaze iz razdvajanja vlasništva.
- (19) Puna efektivnost rješenja za nezavisnog operatora sistema ili nezavisnog operatora prenosa treba da se osigura posebnim dodatnim pravilima. Pravila o nezavisnom operatoru prenosa obezbjeđuju adekvatan regulatorni okvir koji garantuje fer konkurenciju, dovoljnost investicija, pristup novim akterima tržišta i integraciju tržišta električne energije. Efikasno razdvajanje preko odredbi za nezavisnog operatora prenosa treba da se zasniva na temeljnim organizacijskim mjerama i mjerama koje se odnose na rukovođenje operatorima prenosnog sistema i na temeljnim mjerama koje se odnose na investicije, konekciju novih proizvodnih kapaciteta na mrežu i tržišnu integraciju preko regionalne saradnje. Nezavisnost operatora prenosa, treba, između ostalog, da bude osigurana preko izvjesnog vremena "hlađenja" u toku kojeg on ne obavlja niti jednu rukovodeću funkciju ili neku drugu važnu funkciju koja mu daje pravo pristupa onim informacijama koje bi imao da obavlja rukovodeću funkciju u vertikalno integrisanom subjektu. Model efikasnog razdvajanja nezavisnog operatora prenosa je u skladu sa zahtjevima koje je utvrdio Evropski Savjet na sastanku održanom 8 i 9 marta 2007.g.
- (20) Da bi se na internom tržištu električne energije razvila konkurencija, veći potrošači- nedomaćinstva treba da budu sposobni da biraju svog snabdijevača i zaključe ugovore sa nekoliko snabdjevača istovremeno kako bi podmirili svoje potrebe za električnom energijom. Takvi potrošači treba da budu zaštićeni od klauzula ekskluzivnosti čiji je efekat izuzimanje konkurentnih ili komplementarnih ponuda.
- (21) Zemlja članica ima pravo da bira potpuno razdvajanje vlasništva na svojoj teritoriji. Tamo gdje zemlja članica primijeni to pravo, energetska subjekat nema pravo da osnuje nezavisnog operatora sistema ili nezavisnog operatora prenosa. Štaviše, subjekat koji vrši neku od funkcija proizvodnje ili snabdijevanja ne može direktno ili indirektno vršiti kontrolu ili imati pravo nad operatorom prenosnog sistema u zemlji članici koja se opredijelila za razdvajanje vlasništva.
- (22) Po osnovu ove Direktive na internom tržištu električne energije postoje različiti tipovi tržišne organizacije. Mjere koje zemlje članice mogu da preduzmu u cilju osiguranja ravnopravnih uslova treba da se zasnivaju na glavnim zahtjevima od opšteg interesa. Komisija treba da se konsultuje u pogledu kompatibilnosti mjera sa sporazumom i zakonom Zajednice.
- (23) Implementacija efikasnog razdvajanja treba da poštuje princip nediskriminatornosti između javnog i privatnog sektora. U tu svrhu, ista osoba ne može, samostalno ili zajednički, da vrši kontrolu ili ima neko drugo pravo koje krši pravila razdvajanja vlasništva

ili izbora nezavisnog operatora sistema, vezano za sastav, glasanje ili odluke organa kako operatora prenosnog sistema tako i prenosnih sistema i preduzeća za proizvodnju ili snabdijevanje. U pogledu razdvajanja vlasništva i rješenja nezavisnog operatora prenosnog sistema, ukoliko zemlja članica dokaže da poštuje zahtjeve, onda dva međusobno odvojena javna tijela treba da imaju mogućnost kontrole aktivnosti proizvodnje i snabdijevanja na jednoj strani i aktivnosti prenosa na drugoj.

- (24) Potpuno efikasno razdvajanje mrežnih aktivnosti od aktivnosti snabdijevanja i proizvodnje se primjenjuje širom Zajednice kako na subjekte u Zajednici tako i na one koja njoj ne pripadaju. Da bi se osigurala nezavisnost između mrežnih aktivnosti i aktivnosti snabdijevanja i proizvodnje u cijeloj zajednici, regulatornim tijelima treba da budu omogućeno da odbiju izdavanje certifikata operatorima prenosnog sistema koji ne poštuju pravila razdvajanja. Da bi se osigurala konsistentna primjena ovih pravila širom Zajednice, regulatorna tijela treba da uzmu u obzir mišljenje Komisije kod donošenja odluka o izdavanju potvrde. Da bi se, pored toga, osiguralo poštovanje međunarodnih obaveza Zajednice, kao i solidarnost i energetska sigurnost u okviru Zajednice, Komisija treba da ima pravo da daje mišljenje o potvrdi u vezi sa vlasnikom prenosnog sistema ili operatora prenosnog sistema kojeg kontroliše osoba ili osobe iz treće zemlje ili zemalja.
- (25) Sigurnost u snabdijevanju energijom je važan element javne sigurnosti pa je stoga nerazdvojeno povezano sa efikasnim funkcionisanjem internog tržišta električne energije i integracijom izolovanih tržišta električne energije zemalja članica. Električna energija može da dospije do građana Unije samo preko mreže. Djelotovna tržišta električne energije i, posebno, mreže i druga osnovna sredstava povezanih sa snabdijevanjem električnom energijom su važni za javno snabdijevanje, za konkurentnost ekonomije i za dobrostanje građana Unije. Osobama iz trećih zemalja treba stoga, da se omogući da kontrolišu prenosni sistem ili operatora prenosnog sistema samo ukoliko oni poštuju zahtjeve za efikasno razdvajanje koje se primjenjuje u okviru zajednice. Ne dovodeći u pitanje međunarodne obaveze zajednice, zajednica smatra da sektor za prenos električne energije ima veliku važnost za zajednicu pa su stoga potrebne dodatne zaštitne mjere u pogledu čuvanja sigurnosti u snabdijevanju energijom Zajednice kako bi se izbjegle prijetnje za javni poredak i sigurnost u zajednici i dobrostanje građana Unije. Sigurnost u snabdijevanju energijom zajednice zahtijeva procjenu nezavisnosti mrežne aktivnosti, nivo zavisnosti zajednice i individualnih zemalja članica od snabdijevanja energijom iz trećih zemalja, i tretman domaće i inostrane trgovine i investicija u energiju u pojedinoj trećoj zemlji. Sigurnost u snabdijevanju treba da se procijeni u smislu faktičkih okolnosti svakog slučaja kao i prava i obaveza koji nastaju po osnovu međunarodnog prava, a posebno međunarodnih sporazuma između zajednice i odnosne treće strane. Tamo gdje je to moguće komisija se podstiče da dostavi preporuke za pregovaranje oko relevantnih sporazuma sa trećim stranama koji upućuju na sigurnost u snabdijevanju zajednice energijom ili uključivanja potrebnih pitanja u drugim pregovorima sa tim trećim stranama.
- (26) Nediskriminatoran pristup distributivnoj mreži određuje pravac pristupanja potrošačima na maloprodajom nivou. Međutim, diskriminacija u pogledu pristupa treće strane i investicija manja je na distributivnom nivou nego na prenosnom gdje su zagušenje i uticaj interesa proizvodnje i snabdijevanja generalno veći nego na distributivnom nivou. Štaviše, potrebno je pravno i funkcionalno razdvajanje operatora operatora distributivnog sistema, shodno Direktivi 2003/54/EZ, samo od 1 jula 2007 a i dalje treba da se ocijeni njen uticaj

- na interno tržište. Pravila koja se trenutno primjenjuju za pravno i funkcionalno razdvajanje mogu dovesti do efikasnog razdvajanja ukoliko su ona jasno definisana, pravilno implementirana i neposredno nadgledana. Da bi se kreirali ravnopravni uslovi na maloprodajnom nivou, treba nadgledati aktivnosti operatora distributivnog sistema tako da im se onemogući da iskoriste svoju vertikalnu integraciju u korist njihove konkurentne pozicije na tržištu, a posebno u vezi sa domaćinstvima i malim potrošačima-nedomaćinstvima.
- (27) Zemlje članice treba da podstaknu modernizaciju distributivnih mreža preko uvođenja pametnih mreža koje treba da se grade na način koji podstiče decentralizovanu proizvodnju i energetska efikasnost.
- (28) U slučaju malih sistema možda će biti potrebno da operatori prenosnog sistema koji su povezani sa malim sistemima pružaju pomoćne usluge z ate sisteme.
- (29) Da bi se izbjeglo nametanje neproporcionalnih finansijskih i administrativnih opterećenja na male distributivne operatore, zemlje članice bi trebale biti u mogućnosti da, prema potrebi, izuzmu takve kompanije od zahtjeva pravnog distributivnog razdvajanja.
- (30) Tamo gdje se koristi zatvoreni distributivni sistem za osiguranje optimalne efikasnosti integrisanog snabdijevanja energijom koje zahtijeva posebne operativne standarde, ili se zatvoreni distributivni sistem zadržava primarno za potrebe korišćenja od strane vlasnika sistema, onda operatoru distributivnog sistema treba omogućiti da se izuzme iz obaveza koje bi predstavljale nepotrebno administrativno opterećenje zbog posebne prirode odnosa između operatora distributivnog sistema i korisnika sistema. Lokacije za pružanje industrijskih, komercijalnih i zajedničkih usluga, kao što su željezničke stanice, aerodrome, bolnice, veliki kampovi sa integrisanim objektima ili lokacije hemijske industrije mogu da uključe zatvorene distributivne sisteme zbog specifične prirode njihovih poslova.
- (31) Procedure za ovlašćenje ne treba da dovedu do administrativnog opterećenja koje je nesrazmjerno veličini i potencijalnom uticaju proizvođača električne energije. Prekomjerno duge procedure za ovlašćenja mogu da stvore barijeru za pristup novih tržišnih aktera.
- (32) Trebaju se preduzeti dalje mjere kako bi se obezbijedile transparentne i nediskriminatorne tarife za pristup mreži. Te tarife se trebaju primjenjivati na sve korisnike sistema na nediskriminatoran način.
- (33) Direktiva 2003/54/EZ je uvela zahtjev da zemlje članice osnuju regulatore sa posebnim nadležnostima. Međutim, iskustvo pokazuje da je efikasnost regulacije često sputana nedovoljnom nezavisnošću regulatora od vlade, nedovoljnim moćima i diskrecijom. Iz tog razloga, na svom sastanku održanom 8 i 9 marta 2007.g. Evropski savjet je pozvao komisiju da izradi zakonske predloge koji omogućavaju dodatnu harmonizaciju moći i jačanje nezavisnosti nacionalnih regulatora. Ovim nacionalnim regulatorima treba da se omogućiti da pokriju i sektor električne energije i sektor gasa.
- (34) Energetski regulatori treba da su sposobni da donesu odluke u vezi sa svim relevantnim regulatornim pitanjima da bi interno tržište električne energije pravilno funkcionisalo, i bilo u potpunosti nezavisno od svih drugih javnih ili privatnih interesa. Ovo ne isključuje niti

sudsku reviziju niti parlamentarni nadzor u skladu sa ustavnim zakonodavstvima zemalja članica. Pored toga, odobrenje budžeta regulatora od strane nacionalnog zakonodavca ne predstavlja prepreku budžetskoj autonomiji. Odredbe koje se odnose na autonomiju kod implementacije budžeta alociranog regulatornom tijelu treba da se implementira u okviru definisanom nacionalnim budžetskim zakonom i pravilima. Doprinoseci nezavisnosti nacionalnih regulatornih tijela od svih političkih ili ekonomskih interesa preko adekvatne šeme rotacije, zemlje članice treba da uzmu u obzir raspoloživost ljudskih resursa i veličinu odbora.

- (35) Kako bi se svim tržišnim učesnicima omogućio efektivan pristup, uključujući i nove aktere, potrebni su nediskriminatorni isplativi balansni mehanizmi. Čim tržište električne energije postane dovoljno likvidno, takav pristup se treba postići putem uspostavljanja transparentnih, tržišno zasnovanih mehanizama za snabdijevanje i nabavku električne energije koji su potrebni u okvirima balansnih zahtjeva. U odsustvu takvog likvidnog tržišta, nacionalna regulatorna tijela treba da igraju aktivnu ulogu kako bi osigurala da balansne tarife budu nediskriminatorne i isplative. U isto vrijeme treba omogućiti odgovarajući stimulansi u svrhu balansiranja preuzimanja i predaje električne energije bez ugrožavanja sistem. Operatori prenosnog sistema treba da olakšaju učešće finalnih potrošača i udruženja finalnih potrošača na tržištima rezervi i balansiranja.
- (36) Nacionalna regulatorna tijela treba da imaju mogućnost da utvrđuju ili odobravaju tarife, ili metodologije koje se koriste za izračunavanje tarifa na osnovu predloga operatora prenosnog sistema ili operatora distributivnog sistema, ili na osnovu predloga koji je dogovoren između ovih operatora i korisnika mreže. Prilikom izvođenja ovih zadataka nacionalna regulatorna tijela treba da osiguraju da prenosne i distributivne tarife budu nediskriminatorne i da odražavaju troškove, te da uzmu u obzir dugoročne, marginalne, izbjegnute troškove mreže koji potiču iz distribuirane proizvodnje i mjera za upravljanje potražnjom.
- (37) Energetski regulatori treba da budu ovlašćeni da izdaju obavezujuće odluke u vezi sa energetskim preduzećima i da uvedu efikasne, proporcionalne i odgovarajuće penale za energetske subjekte koji ne izvršavaju svoje obaveze ili da predlože da im kompetentni sud nametne takve penale. Energetske regulatore treba ovlastiti da, bez obzira na primjenu pravila za konkurenciju, donesu odluke o adekvatnim mjerama koje osiguravaju koristi za potrošače preko promocije efikasne konkurencije potrebne za dobro funkcionisanje internog tržišta električne energije. Osnivanje virtuelnih elektrana-odnosno programi predaju električne energije pri čemu subjekti koji proizvode električnu energiju imaju obavezu ili da prodaju proizvedenu električnu energiju ili da stave jedan njen dio na raspolaganje ili dozvoli pristup dijelu svojih proizvodnih kapaciteta zainteresovanim snabdjevačima u određenom vremenskom periodu - jedna od mogućih mjera koja se može koristiti za promociju efikasne konkurencije i osiguranje dobrog funkcionisanja tržišta. Energetski regulatori treba da budu ovlašćeni da doprinesu visokom standardu univerzalnih i javnih usluga u skladu sa otvaranjem tržišta, zaštiti ugroženih potrošača, i potpunoj efikasnosti mjera za zaštitu potrošača. Ove odredbe ne smiju da isključe moći Komisije u pogledu primjene pravila za konkurenciju uključujući pregled integracije sa dimenzijom Zajednice, i pravila za interno tržište kao što je slobodno kretanje kapitala. Nezavisno tijelo kojem, strana na koju je uticala odluka nacionalnog regulatora, ima pravo da se podnese žalbu, može da bude sud ili drugi tribunal ovlašćen da sprovodi sudski nadzor.

- (38) Harmonizacija moći nacionalnih regulatornih tijela treba da uključi moći podsticanja energetske subjektata, i nametanja efikasne, proporcionalne i odgovarajuće penale energetskim subjektima ili predloga da kompetentni sud nametne takve penale. Štaviše, regulatorna tijela treba da imaju moći da zahtijevaju relevantne informacije od energetske preduzeća, izvrše adekvatna i dovoljna istraživanja i riješe sporove.
- (39) Internom tržištu električne energije nedostaje likvidnost i transparentnost što sprečava efikasnu alokaciju resursa, zaštitu od rizika i novi pristup tržištu. Postoji potreba za pojačavanje konkurencije i sigurnosti u snabdijevanju preko olakšane integracije novih elektrana u energetsku mrežu u svim zemljama članicama, što posebno podstiče ulazak novih aktera na tržište. Treba da se poveća povjerenje u tržište, njegova likvidnost i broj tržišnih učesnika, pa stoga, treba da se poveća regulatorni nadzor subjektata koji se bave snabdijevanjem električnom energijom. Takvi zahtjevi ne smiju da isključe postojeći zakon zajednice koji se odnosi na finansijska tržišta već reba da budu kompatibilni sa njim. Energetski regulatori i regulatori finansijskog tržišta treba da sarađuju kako bi im se osiguralo da imaju pregled nad odnosnim tržištem.
- (40) Prije nego što Komisija usvoji smjernice koje definišu dalje zahtjeve za vođenje evidencije, Agencija za saradnju energetske regulatora osnovana regulacijom EZ br. 713/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 13 jula 2009.g. kojom se osniva Agenciju za saradnju energetske regulatora ⁽⁸⁾ (Agencija), i Komiteta Evropske regulatora za bezbjednosti (CESR), osnovanog odlukom Komisije 2009/77/EZ ⁽⁹⁾ trebaju to da razmotre vijećanjem i da informišu Komisiju o sadržaju dogovora. Agencija i CESR treba da sarađuju kod detaljnijeg ispitivanja i savjetovanja u pogledu toga da li transakcije kod ugovora o snabdijevanju električnom energijom i energetskim derivatima treba da bude predmet zahtjeva za transparentnosti prije i poslije trgovine i, ako je tako, kakav je sastav ovih zahtjeva.
- (41) Zemlje članice ili, ako je neka zemlja članica tako predvidjela, regulatorna tijela treba da podstiču izradu ugovora o snabdijevanju sa prekidima.
- (42) Svim privrednim granama i trgovini Zajednici, uključujući mala i srednja preduzeća, te svi građanima Unije koji uživaju ekonomsku korist od internog tržišta treba osigurati visok stepen zaštite potrošača, a posebno potrošačima iz kategorije domaćinstva, i ako to zemlje članice smatraju shodnim, malim preduzećima takođe treba garantovati pružanje javnih usluga, u vezi bezbjednosti snabdijevanja i razumnih tarifa, zbog pravednosti, konkurentnosti i, indirektno, zbog zapošljavanja. Ovi potrošači treba da imaju pristup mehanizmima koji im omogućavaju izbor, pravednost, reprezentaciju i rješavanje sporova.
- (43) Skoro sve zemlje članice su izabrale da obezbijede konkurentnost na tržištu proizvodnje električne energije putem transparentne procedure dodjeljivanja odobrenja. Medjutim, zemlje članice treba da budu u mogućnosti da doprinesu obezbjeđivanju sigurnosti u snabdijevanju kroz pokretanje procedure objavljivanja tendera ili ekvivavlentne procedure u slučaju da na se osnovu procedure dodjeljivanja odobrenja ne izgradi dovoljno elektroenergetskog proizvodnog kapaciteta. Zemljama članicama treba omogućiti

⁸ Pogledati stranicu 1 ovog službenog lista

⁹ OJ L 25, 29.1.2009, p.18

raspisivanje tendera za nove kapacitete na osnovu objavljenih kriterija, u interesu zaštite okoline i promocije nedovoljno razvijenih tehnologija. Novi kapaciteti, između ostalog, uključuju obnovljive izvore energije, te kombinaciju toplote i energije.

- (44) U interesu bezbjednosti snabdijevanja, treba pratiti ravnotežu ponude i tražnje u pojedinačnim zemljama članicama, a nakon praćenja treba da uslijedi izvještavanje o stanju na nivou Zajednice, uzimajući u obzir kapacitet interkonekcije između područja. Takvo nadgledanje treba započeti dovoljno rano kako bi se donijele odgovarajuće mjere koje bi se preduzele u slučaju ugroženosti bezbjednosti snabdijevanja. Izgradnja i održavanje potrebne infrastrukture mreže, uključujući kapacitete interkonekcije treba da doprinesu obezbjedjivanju pouzdanog snabdijevanja električnom energijom. Održavanje i izgradnja potrebne infrastrukture mreže, uključujući kapacitete interkonekcije i decentralizovanu proizvodnju električne energije, važni su elementi za obezbjedjivanje pouzdanog snabdijevanja električnom energijom.
- (45) Zemlje članice treba da osiguraju da kupci iz kategorije domaćinstva i, tamo gdje zemlje članice smatraju za shodno, mala preduzeća, uživaju pravo da se snabdijevaju električnom energijom odredjenog kvaliteta po jasno uporedivim, transparentnim i razumnim cijenama. Kako bi se osiguralo održavanje visokih standarda javnih usluga u Zajednici, sve mjere koje zemlje članice preduzimaju kako bi ispunile ciljeve ove Direktive treba da se redovno dostave Komisiji. Komisija treba redovno da izdaje izvještaj u kojem se analiziraju mjere koje su preduzete na državnom nivou kako bi se ispunili ciljevi javne usluge u kojem se upoređuje njihova efektivnost, sa ciljem davanja preporuka u odnosu na mjere koje se preduzimaju na državnom nivou kako bi se postigli visoki standardi javnih usluga. Zemlje članice treba da preduzmu mjere za zaštitu osjetljivih potrošača u kontekstu unutrašnjeg tržišta električne energije. Takve mjere se mogu razlikovati zavisno od različitih okolnosti zemljama članicama, te mogu uključivati posebne mjere koje se odnose na plaćanje računa za električnu energiju, ili na opšte mjere koje se uvode u sistem socijalne zaštite. Kada se univerzalna usluga pruža i malim preduzećima, mjere kojima se osigurava pružanje takve univerzalne usluge mogu da se razlikuju zavisno od toga da li su usmjerene na kupce kategorije domaćinstva ili mala preduzeća.
- (46) Uvažavanje zahtjeva za pružanje javnih usluga osnovni je zahtjev ove Direktive, i važno je da su u ovoj Direktivi specificirani minimalni zajednički standardi koje poštuju sve zemlje članice i i koji uzimaju u obzir ciljeve zajedničke zaštite, bezbjednosti snabdijevanja, zaštite životne sredine i postojanje ekvivalentnih nivoa konkurentnosti u svim zemljama članicama. Važno je da se zahtjevi za javnim uslugama mogu tumačiti na nivou pojedinačnih zemalja, uzimajući u obzir nacionalne okolnosti uz poštovanje prava Zajednice.
- (47) Zemlje članice mogu da imenuju garantovanog snabdjevača. Taj snabdjevač može da bude sektor za prodaju vertikalno integrisanog preduzeća koje takodje obavlja funkcije distribucije, pod uslovom da ono ispunjava zahtjeve o razdvajanju navedenih u ovoj Direktivi.
- (48) Mjere koje zemlje članice primjenjuju kako bi ispunile ciljeve društvene i ekonomske povezanosti mogu da uključuju odredbu o adekvatnim ekonomskim inicijativama, koristeći

gdje je potrebno, sva postojeća nacionalna i sredstva zajednice. Ta sredstva mogu uključivati mehanizme obaveze kako bi se garantovale potrebne investicije.

- (49) U opsegu u kojem mjere koje su uvele zemlje članice u svrhu ispunjavanja obaveze javne usluge čine državnu pomoć iz člana 87(1) Sporazuma, u skladu sa članom 88(3) sporazuma postoji obaveza da se o istima obavijesti Komisija.
- (50) Zahtjevi za pružanje javnih usluga uključujući univerzalne usluge, ili opšte minimalne standarde koji iz njih proizilaze treba dodatno osnažiti kako bi se osiguralo da svi potrošači, posebno ugroženi imaju koristi od konkurencije i fer cijena. Zahtjevi za pružanje javnih usluga treba da se definišu na nacionalnom nivou uz uzimanje u obzir nacionalne okolnosti. Međutim zemlje članice moraju da poštuju Zakon Zajednice. Građani Unije i, gdje zemlje članice smatraju potrebnim, mala preduzeća treba da uživaju u pogodnostima obaveza pružanja javnih usluga, a posebno u pogledu sigurnosti u snabdijevanju i razumnih cijena. Ključni aspekt snabdijevanja potrošača je pristup objektivnim i transparentnim podacima o potrošnji. Stoga, potrošači treba da imaju pristup podacima o sopstvenoj potrošnji i odnosnim cijenama i troškovima usluga kako bi mogli dobiti konkurentne ponude utemeljene na takvim podacima. Potrošači treba da imaju pravo da budu adekvatno informisani o sopstvenoj potrošnji energije. Plaćanje unaprijed treba da reflektuje vjerovatnu potrošnju električne energije, a različiti sistemi plaćanja treba da budu nediskriminatorni. Informacije o troškovima energije koje potrošači dobijaju dovoljno često podstaje štednju energije jer će to potrošačima dati direktne povratne informacije o efektima investicija u energetska efikasnost i promjene ponašanja. S tim u vezi, puna implementacija Direktive 2006/32/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 5 aprila 2006.g. o efikasnosti korišćenja energije od strane krajnjeg korisnika i energetskim uslugama ⁽¹⁰⁾ će pomoći potrošačima da smanje svoje troškove energije.
- (51) Interesi potrošača treba da budu u centru ove Direktive a kvalitetna usluga treba da bude centralna odgovornosti energetskih preduzeća. Postojeća prava potrošača treba da se pojačaju i garantuju i treba da uključe veću transparentnost. Zaštita potrošača treba svim potrošačima u širem okruženju Zajednice omogućiti korist od konkurentnog tržišta. Prava potrošača treba da podstaknu zemlje članice, ili gdje država članica tako predvidi, regulatorna tijela.
- (52) Jasne i sveobuhvatne informacije o pravima potrošača u vezi sa energetskim sektorom treba da stoje na raspolaganju potrošačima. Nakon konsultovanja relevantnih aktera uključujući zemlje članice, nacionalna regulatorna tijela, organizacije potrošača i energetske subjekte, Komisija treba da izradi pristupačne ček liste za energetske potrošače koje potrošačima pružaju praktične informacije o njihovim pravima. Ta ček lista treba da bude data svim potrošačima i treba da bude javno dostupna.
- (53) Nedostatak energije je rastući problem u zajednici. Zemlje članice koje su njome suočene i koje još uvijek nijesu uradile nacionalne akcione planove ili druge adekvatne okvirne dokumente trebaju to učiniti kako bi se pozabavile problemom nedostatka energijom, u cilju smanjenja broja ljudi na koje utiče takva situacija. U svakom slučaju, zemlje članice treba da osiguraju potrebno snabdijevanje potrošača energijom. Radeći tako, one mogu da koriste integrisani pristup kao što je okvir socijalne politike a mjere mogu da uključe

¹⁰ OJ L 114, 27.4.2006,p 64.

- socijalne politike ili poboljšanje energetske efikasnosti za stanbenu izgradnju. U najmanju ruku, ova Direktiva treba da dozvoli nacionalne politike koje pogoduju ugroženim potrošačima.
- (54) Veća zaštita potrošača garantuje se raspoloživošću efektivnih sredstava za rješavanje sporova za sve potrošače. Zemlje članice treba da uvedu brze i efektivne procedure za rješavanje sporova.
- (55) Uvođenje inteligentnih sistema mjerenja može biti utemeljeno na ekonomskoj procjeni. Ukoliko se takvom procjenom zaključi da bi uvođenje takvih sistema mjerenja bilo ekonomski realno i isplativo samo za potrošače sa izvjesnom potrošnjom električne energije, zemlje članice mogu to uzeti u obzir kod pri implementaciji inteligentnih sistema mjerenja.
- (56) Tržišne cijene treba da daju prave podsticaje razvoju mreže i investiranju u novu proizvodnju električne energije.
- (57) Promovisanje fer konkurencije i lakog pristupa različitim snabdjevačima i podsticanje kapaciteta za novu proizvodnju električne energije treba da bude od velike važnosti za zemlje članice kako bi se potrošačima omogućilo da u potpunosti iskoriste mogućnosti liberalizovanog internog tržišta električne energije.
- (58) U cilju kreiranja internog tržišta električne energije, zemlje članice treba da podstiču integraciju njihovih nacionalnih tržišta i saradnju operatora sistema na nivou zajednice i na regionalnom nivou, uz inkorporiranje izolovanih sistema koji formiraju ostrva električne energije koja istrajaju u zajednici.
- (59) Razvoj pravog internog tržišta električne energije, preko povezane mreže širom zajednice treba da bude jedan od glavnih ciljeva ove Direktive pa stoga regulatorna pitanja vezana za prekogranične interkonekcije i regionalna tržišta treba da budu jedan od glavnih zadataka regulatornih tijela u saradnji sa Agencijom gdje je to relevantno.
- (60) Osiguranje opštih pravila za pravo intrerno tržište i široko snabdijevanje električnom energijom koje je svima na raspolaganju treba takođe da bude jedan od glavnih ciljeva ove Direktive. U tom pogledu, nedeofrmisane tržišne cijene će obezbijediti podsticaj prekograničnim interkonekcijama i investicijama u novu proizvodnju energije koja vodi ka, na dug rok, konvergenciji (približavanje) cijene.
- (61) Regulatorna tijela treba takođe da obezbijede informacije o tržištu kako bi se Komisiji omogućilo da obavlja svoju ulogu posmatranja i monitoringa intrernog tržišta električne energije i njegove kratkoročne, srednjeročne i dugoročne procjene, uključujući aspekte kao što su proizvodni kapacitet, različiti izvori infrastrukture za proizvodnju, prenos i distribuciju električne energije, kvalitet usluga, prekograničnu trgovinu, upravljanje zagušenjem, investicije, veleprodajne i cijene za potrošača, likvidnost tržišta i unapređenje životne sredine i efikasnosti. Nacionalna regulatorna tijela treba da izvijeste tijela za konkuenciju i Komisiju onih zemalja u kojima cijene ugrožavaju konkurenciju i adekvatno funkcionisanje tržišta.

- (62) Budući da zemlje članice ne mogu u potpunosti da ostvare cilj ove Direktive, konkretno, stvaranje potpuno operativnog internog tržišta električne energije, već se on može potpunije ostvariti na nivou Zajednice, Zajednica može da usvoji mjere, u skladu sa principima subsidijarnosti određenom članom 5 Ugovora. U skladu sa principima proporcionalnosti, određenom tim članom, ova Direktiva ne ide dalje od onoga što je neophodno za ostvarenje tog cilja.
- (63) Na osnovu Regulacije EZ br. 714/2009 Evropskog Parlamenta i Savjeta od 13 jula 2009.g. o uslovima za pristup mreži za prekograničnu razmjenu električne energije ⁽¹¹⁾, Komisija može da usvoji smjernice za postizanje potrebnog stepena harmonizacije. Takve smjernice koja konstituišu obavezno implementiranje mjera, takođe se smatraju, u pogledu izvjesnih odredbi ove Direktive, korisnim sredstvom koje se može brzo usvojiti prema potrebi.
- (64) Mjere potrebne za implementaciju ove Direktive treba da se usvoje u skladu sa odlukom Savjeta 1999/468/EZ od 28 juna 1999 kojom se utvrđuju procedure za izvršavanje moći implementacije datih Komisiji⁽¹²⁾.
- (65) Posebno, komisija treba da se ovlasti za usvajanje smjernica potrebnih za osiguranje minimalnog stepena harmonizacije potrebnog za postizanje cilja ove Direktive. Kako su ove mjere opšteg obima primjene i izrađene su da zamijene nevažne elemente ove Direktive dopunjujući je novim nevažnim elementima, one se moraju usvojiti u skladu sa regulatornom procedurom uz temeljnost utvrđenom članom 5a odluke 1999/468/EZ.
- (66) U skladu sa tačkom 34 interinstitucionalnog sporazuma o boljoj izradi zakona ⁽¹³⁾, zemlje članice se podstiču da izrade, za sebe i u interesu Zajednice, svoje tabele kojima u najvećoj mjeri prikazuju korelaciju između ove Direktive i transpozicije mjera i da ih javno objave.
- (67) S obzirom na obim izmjena u Direktivi 2003/54/EC, poželjno je iz razloga jasnoće i racionalizacije da pomenute odredbe budu prerađene na način da se one objedine u jedinstvenom tekstu nove Direktive.
- (68) Ova Direktiva poštuje temeljna prava, i slijedi principe priznate posebno u Povelji o temeljnim pravima Evropske Unije,

USVOJILI SU OVU DIREKTIVU:

POGLAVLJE I

PREDMET, PODRUČJE PRIMJENE I DEFINICIJE

Član 1

¹¹ Pogledati stranicu 15 ovog službenog lista

¹² OJ L 184, 17.7.1999,p.23

¹³ OJ C 321, 31.12.2003,p. 1

Predmet i područje primjene

Ovom se Direktivom uspostavljaju opšta pravila za proizvodnju, prenos, distribuciju i snabdijevanje električne energije; zajedno sa odredbama za zaštitu potrošača, s ciljom poboljšanja i integrisanja konkurentnih tržišta električne energije u Zajednici. Ona utvrđuje pravila koja se odnose na organizaciju i rad elektroenergetskog sektora, otvoreni pristup tržištu, kriterije i procedure koje se primjenjuju na pozive za tendere i dodjelu dozvola te rad sistema. Ona isto tako utvrđuje obaveze pružanja univerzalnih usluga i prava potrošača električne energije i razjašnjava zahtjeve za konkurencijom.

Član 2

Definicije

U smislu ove Direktive primjenjuju se slijedeće definicije:

1. "Proizvodnja" označava proizvodnju električne energije;
2. "Proizvođač" označava fizičko ili pravno lice koje proizvodi električnu energiju;
3. "Prenos" označava transport električne energije na interkonektovanom sistemu vrlo visokog napona i visokog napona sa ciljem njene isporuke krajnjim potrošačima ili distributerima, ali ne uključujući snabdijevanje;
4. "Operator prenosnog sistema" označava fizičko ili pravno lice koje je odgovorno za pogon, održavanje, i prema potrebi, razvoj prenosnog sistema na datom području i, gdje je moguće, njegove interkonekcije sa drugim sistemima, kao i za osiguranje dugoročne sposobnost sistema da zadovolji razumne zahtjeve za prenosom električne energije;
5. "Distribucija" označava prenos električne energije na visokonaponskim, srednjenaponskim i niskonaponskim distributivnim sistemima sa ciljem njenog dostavljanja kupcima, ali ne uključujući snabdijevanje;
6. "Operator distributivnog sistema" označava fizičko ili pravno lice koje je odgovorno za pogon, održavanje, i prema potrebi, razvoj distributivnog sistema na datom području, i gdje je moguće, njegove interkonekcije sa drugim sistemima, kao i za osiguranje dugoročne sposobnosti sistema da zadovolji razumne zahtjeve za distribucijom električne energije;
7. "Kupci" označavaju veleprodajne i krajnje kupce električne energije;
8. "Veleprodajni kupci" označavaju svako fizičko ili pravno lice koje kupuje električnu energiju u svrhu ponovne prodaje unutar ili izvan sistema u kojem su osnovani.
9. "Krajnji kupac" označava kupca koji kupuje električnu energiju za svoje potrebe;
10. "Kupci iz kategorije domaćinstava" označavaju kupce koji kupuju električnu energiju za svoju vlastitu potrošnju u domaćinstvu, isključujući komercijalne ili profesionalne aktivnosti;

11. “Kupci izvan kategorije domaćinstava” označavaju svako fizičko ili pravno lice koje kupuje električnu energiju koja nije namijenjena njihovom vlastitom domaćinstvu; i uključuju proizvođače i veleprodajne kupce;
12. “Kvalifikovani kupci” označavaju kupce koji mogu slobodno kupovati električnu energiju od snabdjevača po sopstvenom izboru u smislu člana 33 ove Direktive;
13. “Interkonektor” označava opremu koja se koristi za povezivanje elektroenergetskih sistema;
14. “Interkonektivni sistem” označava određeni broj prenosnih i distributivnih sistema međusobno povezanih jednim ili više interkonektora;
15. “Direktni vod” označava ili elektroenergetski vod koji povezuje izolovanu proizvodnu lokaciju sa izolovanim kupcem ili elektroenergetski vod koji povezuje proizvođača električne energije i subjekat za snabdijevanje električnom energijom kako bi direktno snabdjelo svoje poslovne prostorije, podružnice i kvalifikovane kupce;
16. “Ekonomsko prvenstvo” označava rangiranje izvora nabavke električnu energije u skladu sa ekonomskim kriterijima;
17. “Pomoćne usluge” označavaju sve usluge koje su potrebne za pogon prenosnog ili distributivnog sistema;
18. “Korisnici sistema” označavaju svako fizičko ili pravno lice koje snabdijeva ili kojeg snabdijevaju prenosni ili distributivni sistem;
19. “Snabdijevanje” označava prodaju, uključujući i preprodaju električne energije kupcima;
20. “Integrirani elektroenergetski subjekat” označava vertikalno ili horizontalno integrirani subjekat;
21. “Vertikalno integrirani subjekat” označava subjekat ili grupu subjekata u kojoj ista osoba ili osobe imaju pravo da direktno ili indirektno, izvrši kontrolu, pri čemu subjekat ili grupa subjekata obavlja najmanje jednu od funkcija prenosa ili distribucije, i najmanje jednu od funkcija proizvodnje ili snabdijevanja električnom energijom;
22. “Povezani subjekat” označava pripojeni subjekat u smislu člana 41 Sedme Direktive Savjeta 83/349/EZ od 13.juna 1983 zasnovano na članu 44(2)(g) ⁽¹⁴⁾ Ugovora o konsolidovanim računima ⁽¹⁵⁾, i/ili pridruženi subjekat, u smislu člana 33(1) te Direktive, i/ili subjekata koji pripadaju istim akcionarima;

¹⁴ Naziv Direktive 83/349/EEC je korigovan kako bi se uzelo u obzir ponovno numerisanje članova sporazuma koji utvrđuje Evropska komisija u skladu sa članom 12 Sporazuma iz Amsterdama; originalna referenca je bila na član 54(3)(g).

¹⁵ OJ L 193, 18.7.1983,p.1.

23. "Horizontalno integrisani subjekat"označava subjekat koje obavlja najmanje jednu od funkcija proizvodnje za prodaju, ili prenosa ili distribucije ili snabdijevanja električnom energijom, i neku drugu aktivnost koja nije vezana za električnu energiju;
24. "Tenderska procedura"označava proceduru putem koje se planirani dodatni zahtjevi i kapaciteti zamjene pokrivaju nabavkom iz novih ili postojećih proizvodnih kapaciteta;
25. "Dugoročno planiranje"označava planiranje potrebe za ulaganjem u proizvodne, prenosne i distributivne kapacitete na dugoročnoj osnovi, s ciljem zadovoljavanja zahtjeva sistema za električnom energijom i obezbjeđivanja snabdijevanja potrošača;
26. "Mali izolovani sistem"označavaju bilo koji sistem koji je 1996. godine imao potrošnju manju od 3000 GWh, pri čemu se manje od 5% godišnje potrošnje ostvarilo interkonekcijama sa drugim sistemima;
27. "Mikro izolovani sistem"označava svaki sistem koji je 1996.godine imao potrošnju manju od 500 GWh, i koji nije povezan sa drugim sistemima;
28. "Bezbjednost"označava i bezbjednost u nabavljanju i snabdijevanju električnom energijom, kao i tehničku bezbjednost;
29. "Energetska efikasnost/upravljanje potražnjom"označava globalni ili integrisani pristup kojem je cilj uticaj na količinu i vrijeme potrošnje električne energije radi smanjenja potrošnje primarne električne energije i vršnih opterećenja davanjem prvenstva ulaganjima u mjere poboljšanja energetske efikasnosti ili drugim mjerama, kao što su ugovori o snabdijevanju sa mogućnošću prekida takvih ugovora, nad ulaganjima u povećanje proizvodnih kapaciteta, ukoliko prvopomenute mjere predstavljaju najefektivniju i najekonomičniju opciju, uzimajući u obzir pozitivan uticaj smanjene potrošnje energije na životnu sredinu i aspekte bezbjednosti snabdijevanja i troškove distribucije koji su sa tim povezani;
30. "Obnovljivi energetske izvori"označavaju obnovljive nefosilne energetske izvore (vjetar, solarna energija, geotermalna energija, talasi, plima i osjeka, hidroenergija, biomasa, zemni gas, gas iz postrojenja za obradu otpadnih voda i biogasovi);
31. "Distribuirana proizvodnja"označava proizvodna postrojenja priključena na distributivni sistem.
32. "Ugovor o snabdijevanju električnom energijom"označava ugovor o snabdijevanju električnom energijom ali ne uključuje derivate električne energije;
33. "Derivati električne energije"označavaju finansijske instrumente specificirane u tačkama 5, 6 ili 7 Sekcije C Aneksa I Direktive 2004/39/EZ Evropskog Parlamenta i Savjeta od 21 aprila 2004.godine o tržištima finansijskih instrumenata ⁽¹⁶⁾ kad se taj instrument odnosi na električnu energiju.

¹⁶ OJ L 145, 30.4.2004,p.1.

34. "Kontrola" označava svaki ugovor, pravo ili neko drugo sredstvo koji, bilo odvojeno ili u kombinaciji, i uzimajući u obzir sagledavanje činjenice ili zakona koji je u njima sadržan, daje mogućnost odlučujućeg uticaja na neki pravni subjekat, a posebno putem:
- a) Vlasništva nad ili prava korišćenja sve ili dijela imovine subjekta,
 - b) prava ili ugovora koji daju odlučujući uticaj na sastav, glasanje ili donošenje odluka nadležnih tijela subjekta.
35. "Elektroenergetski subjekat" označava svako fizičko ili pravno lice koje obavlja makar jednu od sljedećih funkcija: proizvodnju, prenos, distribuciju, snabdijevanje ili nabavku električne energije, i koje je odgovorno za komercijalne, tehničke ili zadatke održavanja koji se odnose na ove funkcije, ali ne uključuje finalne potrošače.

POGLAVLJE II

OPŠTA PRAVILA ZA ORGANIZOVANJE SEKTORA

Član 3

Obaveze javnog usluživanja i zaštita kupaca

1. Zemlje članice, na osnovu svoje institucionalne organizovanosti i poštujući princip subsidiarnosti, obezbjeđuju, ne dovodeći u pitanje paragraf 2 ovog člana, da elektroenergetski subjekti posluju u skladu sa principima ove Direktive, s ciljem stvaranja konkurentskog, sigurnog i ekološki održivog elektroenergetskog tržišta, ne praveći razliku između tih subjekata u pogledu njihovih prava ili obaveza.
2. Uzimajući u obzir relevantne odredbe Ugovora, a posebno član 86, Zemlje članice mogu zbog opšteg ekonomskog interesa, subjektima koji posluju u elektroenergetskom sektoru, nametnuti obaveze pružanja javnih usluga koje se mogu odnositi na bezbjednost, uključujući bezbjednost snabdijevanja, regularnost, kvalitet i cijene snabdijevanja i zaštitu životne sredine, uključujući energetska efikasnost, energiju iz obnovljivih izvora i zaštitu klime. Takve obaveze su jasno definisane, transparentne, nediskriminirajuće, provjerljive i garantuju elektroenergetskim subjektima Zajednice jednakost u pristupu nacionalnim potrošačima. Što se tiče bezbjednosti snabdijevanja, energetske efikasnosti/upravljanja potražnjom i ispunjenja ciljeva zaštite životne sredine, i ciljeva vezanih za energiju iz obnovljivih izvora, iz ovog stava, zemlje članice mogu da uvedu dugoročno planiranje, uzimajući u obzir mogućnost da treće strane traže pristup sistemu.
3. Zemlje članice omogućavaju da svi potrošači iz kategorije domaćinstva, i ako to zemlje članice smatraju shodnim, mala preduzeća (tj. preduzeća sa manje od 50 zaposlenih i godišnjim prometom ili završnim računom koji ne prelazi 10 miliona.) uživaju u opštim uslugama, tj. pravo da se snabdijevaju električnom energijom određenog kvaliteta na svojoj teritoriji po razumnim, lako i jasno uporedivim, transparentnim i nediskriminatornim cijenama. Da bi obezbijedile pružanje opštih usluga, zemlje članice mogu da imenuju rezervnog snabdjevača. Zemlje članice će nametnuti distributivnim kompanijama obavezu da priključe potrošače na svoju mrežu pod uslovima i tarifama određenim u skladu sa procedurom navedenom u članu 37(6). Ova Direktiva ne sprečava zemlje članice da ojačaju tržišni položaj domaćinstava, malih i srednjih potrošača promovisući mogućnosti udruživanja predstavnika ovih kategorija potrošača.

Prvi podparagraf primjenjuje se na transparentan i nediskriminirajući način i ne otežava otvaranje tržišta datog članom 33.

4. Zemlje članice osiguravaju da svi potrošači imaju pravo da budu snabdjeveni od strane svojih snabdjevača na osnovu sporazuma o snabdijevanju bez obzira na zemlju članicu u kojoj je snabdjevač registrovan, sve dok snabdjevač poštuje aktuelna pravila trgovine i balansiranja. U tom pogledu zemlje članice preduzimaju sve mjere potrebne za osiguranje da upravne procedure ne diskriminišu subjekte koji se bave snabdijevanjem koji su već registrovani u drugoj zemlji članici.

5. Zemlje članice osiguravaju da:

a) gdje potrošač, poštujući ugovorene uslove, želi da promijeni snabdjevača, promjenu sprovodi odnosni operator(i) u roku od tri nedjelje, i

b) potrošači mogu da dobiju sve relevantne podatke o potrošnji.

Zemlje članice osiguravaju da potrošači dobiju prava iz tačaka (a) i (b) na nediskriminatoran način u pogledu troškova, aktivnosti ili vremena.

6. Ako su predviđene finansijska naknada, ostale vrste naknade i isključiva prava koja zemlje članica odobrava za ispunjenje obaveza datih u stavovima 2 i 3, one se dodjeljuju na nediskriminatoran i transparentan način.

7. Zemlje članice preduzimaju odgovarajuće mjere za zaštitu krajnjih potrošača, a posebno se brinu o osiguravanju odgovarajuće zaštite ugroženih potrošača. U tom kontekstu, svaka zemlja članica definiše koncept ugroženih potrošača koji se može odnositi na oskudnost energijom, i između ostalog, na zabranu isključenja takvih potrošača u kritičnim periodima. Zemlje članice osiguravaju primjenu prava i obaveza vezanih za ugrožene potrošače. Posebno, one preduzimaju mjere za zaštitu finalnih potrošača u udaljenim područjima. Te mjere obezbjeđuju visok nivo zaštite potrošača, posebno što se tiče transparentnosti rokova i uslova iz ugovora, opštih informacija i mehanizama za rješavanje sporova. Zemlje članice obezbjeđuju mogućnost da kvalifikovani potrošač i stvarno promijeni snabdjevača na jednostavan način. Što se tiče potrošača iz kategorije domaćinstva ove mjere uključuju one koje su date u Aneksu I.

8. Zemlje članice preduzimaju odgovarajuće mjere, kao što je formulisanje nacionalnih akcionih planova za energiju, pružanje povlastica u sistemima socijalne bezbjednosti kako bi osigurale potrebno snabdijevanje ugroženih potrošača električnom energijom, ili za pružanje podrške poboljšanju energetske efikasnosti, kako bi riješile pitanje oskudnosti energijom tamo gdje je ona identifikovana, uključujući oskudnost u širem kontekstu. Takve mjere ne ometaju efektivno otvaranje tržišta datog u članu 33 ili funkcionisanje tržišta i one će biti saopštene Komisiji, gdje je to relevantno, u skladu sa odredbama paragrafa 15 ovog člana. Takvo obavještenje može da uključi mjere preduzete u okviru opšteg sistema socijalne bezbjednosti.

9. Zemlje članice se staraju da snabdjevači električnom energijom navedu, bilo na računima ili uz račune i u promotivnim materijalima koji su dostupni krajnjim kupcima slijedeće:

- (a) Doprinost svakog izvora energije ukupnoj strukturi energenata (mješavini goriva) snabdjevača u prethodnoj godini, predložen na sveobuhvatan i, na nacionalnom nivou jasan i uporediv način;
- (b) najmanje pozivanje na postojeće referentne izvore, kao što su web-stranice na kojima su javno dostupni podaci o uticaju na životnu sredinu, najmanje s obzirom na emisije CO₂ i radioaktivni otpad koji su nastali u toku prethodne godine proizvodnjom električne energije iz svih energenata snabdjevača;
- (c) Informacije u vezi njihovih prava u pogledu sredstva za rješavanje sporova koja im stoje na raspolaganju u slučaju spora.

Što se tiče tačaka (a) i (b) prvog podparagrafa u pogledu električne energije dobijene ba berzi električne energije ili uvezene od subjekta izvan Zajednice, mogu se koristiti ukupni iznosi koje je izdala berza ili odnosni subjekat za prethodnu godinu.

Regulatorno tijelo ili neko drugo kompetentno nacionalno tijelo preduzima potrebne korake kojima osigurava pouzdanost informacija koje snabdjevač pruža svojim potrošačima shodno ovom članu kao i da su iste date na jasno uporediv način unutar zemlje članice.

10. Zemlje članice primjenjuju odgovarajuće mjere za postizanje ciljeva društvene i ekonomske povezanosti i zaštite životne sredine koje uključuju mjere ekonomske efikasnosti/upravljanja tražnjom i instrumente za sprečavanje klimatskih promjena i bezbjednost snabdijevanja. Takve mjere mogu konkretno da uključe osiguranje adekvatnih ekonomskih podsticaja za održavanje i izgradnju potrebne mrežne infrastrukture, uključujući interkonekcijske kapacitete, korišćenjem, gdje je potrebno, svih postojećih nacionalnih mehanizama i mehanizama zajednice.

11. U svrhu promovisanja energetske efikasnosti, zemlje članice, ili ako su zemlje članice tako odrede, regulatorno tijelo daju preporuku elektroenergetskom subjektu da optimiziraju upotrebu električne energije, na primjer, pružanjem usluga upravljanja energijom, izradom inovativnih formula za određivanje cijene, ili uvođenjem inteligentnih sistema za mjerenje ili pametnih mreža, gdje je to moguće.

12. Zemlje članice osiguravaju pružanje jedinstvenih mjesta kontakta potrošačima kako bi im se obezbijedile sve potrebne informacije o njihovim pravima, važećem zakonodavstvu i sredstvima za rješavanje sporova koja im stoje na raspolaganju u slučaju spora. Ta mjesta kontakt mogu biti dio opštih informativnih mjesta za potrošača.

13. Zemlje članice osiguravaju uspostavljanje nezavisnog mehanizma kao što je energetska ombudsman ili tijelo za potrošača, za efikasno rješavanje žalbi i vansudsko rješavanje sporova.

14. Zemlje članice mogu odlučiti da ne primjenjuju odredbe iz članova 7, 8, 32 i/ili 34 ukoliko bi njihova primjena spriječila, u zakonu ili praksi, ispunjenje obaveza namentnutih elektroenergetskim subjektima u opšteg ekonomskog interesa i u mjeri u kojoj uticaj na razvoj trgovine nije u suprotnosti sa interesima Zajednice. Interesi zajednice uključuju, između ostalog, konkurenciju za kvalifikovane potrošače u skladu sa ovom Direktivom i članom 86 Ugovora.

15. Nakon primjene ove Direktive, zemlje članice informišu Komisiju o svim mjerama usvojenim u cilju ispunjenja obaveza pružanja opštih usluga i javnih usluga, uključujući zaštitu potrošača i zaštitu životne sredine, te njihove moguće uticaje na nacionalnu i međunarodnu konkurenciju, bez obzira na to a li te mjere zahtijevaju odstupanje od ove Direktive ili ne. Potom, one svake druge godine obavještavaju Komisiju o svakoj promjeni tih mjera, bez obzira na to zahtijevaju li one odstupanje od ove Direktive ili ne.

16. Komisija utvrđuje, uz konsultovanje sa relevantnim akterima uključujući zemlje članice, nacionalna regulatorna tijela, organizacije potrošača, elektroenergetske subjekte i, na osnovu postignutog napretka, društvene partnere, jasnu i konciznu informativnu listu za energetske potrošače s praktičnim informacijama koje se odnose na prava energetske potrošača. Zemlje članice osiguravaju da snabdjevači električnom energijom ili operatori distributivnog sistema, u saradnji sa regulatornim tijelom, preduzmu potrebne korake kako bi svojim potrošačima obezbijedili kopiju informativne liste za energetske potrošače i njenu dostupnost javnosti.

Član 4

Monitoring bezbjednosti snabdijevanja

Zemlje članice osiguravaju monitoring pitanja vezanih za bezbjednost u snabdijevanju. Kada Zemlje članice smatraju za shodno, ovaj zadatak mogu dodijeliti regulatornim tijelima iz člana 35. Ovaj monitoring konkretno uključuje balans ponude i potražnje na domaćem tržištu, nivo očekivanih budućih potreba i predviđene dodatne kapacitete, planirane ili u izgradnji, i kvalitet i nivo održavanja mreže, kao i mjere za pokrivanje vršne tražnje i rješavanje podbačaja jednog ili više snabdjevača. Nadležna tijela svake druge godine, a najkasnije do 31. jula, objavljuju izvještaj o rezultatima nadgledanja ovih pitanja, kao i sve mjere koje su preduzete ili predviđene s tim u vezi i ovaj izvještaj odmah prosljeđuju Komisiji.

Član 5

Tehnička pravila

Regulatorna tijela, gdje zemlje članice tako odrede, ili same zemlje članice obezbjeđuju definisanje kriterijuma tehničke bezbjednosti, i izradu i javno objavljivanje tehničkih pravila kojima se utvrđuju minimalni tehnički, projektni i pogonski uslovi za priključenje na mrežu proizvodnih objekata, distributivnih sistema, direktno priključene opreme potrošača, interkonekcijskih vodova i direktnih vodova. Ta tehnička pravila osiguravaju interoperativnost sistema i ona su obejktivna i nediskriminatorna. Agencija može dati adekvatne preporuke u svrhu usaglašavanja ovih pravila, gdje je to moguće. Ova tehnička pravila se dostavljaju Komisiji u skladu sa članom 8 Direktive 98/34/EZ Evropskog Parlamenta i Savjeta od 22. juna 1998. godine kojom se utvrđuje postupak pružanja informacija iz području tehničkih standarda i regulacija, te pravila o Službi društvenog informisanja ⁽¹⁷⁾.

Član 6

Promocija regionalne saradnje

¹⁷ OJ L 204, 21.7.1998,p.37

1. Zemlje članice, kao i regulatorna tijela, međusobno saraduju kako bi integrisale svoja nacionalna tržišta na jednom ili više regionalnih nivoa, kao prvi korak ka kreiranju potpuno liberalizovanog internog tržištu. Posebno, regulatorna tijela, gdje su Zemlje članice tako odredile, ili zemlje članice, promovišu i olakšavaju saradnju između operatora prenosnog sistema na regionalnom nivou, uključujući saradnju kod rješavanja prekograničnih pitanja sa ciljem kreiranja konkurentnog internog tržišta električne energije, podsticanja konsistentnosti svog pravnog, regulatornog i tehničkog okvira i olakšavanja integracije izolovanih sistema koji čine ostrva električne energije koji još uvijek postoje u zajednici. Geografska područja koja pokriva ta regionalna saradnja uključuje saradnju na geografskim područjima definisanim u skladu sa članom 12(3) Regulacije EZ br. 714/2009. Ta saradnja može da pokrije druga geografska područja.
2. Agencija saraduje sa nacionalnim regulatornim tijelima i operatorima prenosnog sistema u svrhu usklađivanja regulatornih okvira između regiona sa ciljem kreiranja konkurentnog internog tržišta električne energije. Ako Agencija smatra da su potrebna obavezujuća pravila o takvoj saradnji, ona daje odgovarajuće preporuke.
3. Zemlje članice osiguravaju, putem implementacije ove Direktive, da operatori prenosnog sistema imaju jedna ili više integrisanih sistema na regionalnom nivou koji pokrivaju dvije ili više zemalja članica u svrhu alokacije kapaciteta i za provjeravanje bezbjednosti mreže.
4. Ako su vertikalno integrisani operatori prenosnog sistema učesnici u zajedničkom subjektu osnovanom za potrebe implementacije takve saradnje, zajednički subjekat utvrđuje i implementira program saglasnosti koji određuje mjere koje treba preduzeti za sprečavanje diskriminatornog i nekonkurentnog ponašanja. Taj program saglasnosti utvrđuje specifične obaveze za zaposlene usmjerene na postizanje cilja isključenja diskriminatornog i nekonkurentnog ponašanja. Njega odobrava Agencija. Saglasnost sa programom nezavisno nadgledaju službenici za saglasnost vertikalno integrisanih operatora prenosnog sistema.

POGLAVLJE III

PROIZVODNJA

Član 7

Procedure izdavanja odobrenja za nove kapacitete

1. Za izgradnju novog proizvodnog kapaciteta Zemlje članice usvajaju proceduru dodjeljivanja odobrenja koja se sprovodi u skladu sa objektivnim, transparentnim i nediskriminatornim kriterijima.
2. Zemlje članice utvrđuju kriterije za dodjeljivanje odobrenja za izgradnju proizvodnih kapaciteta na svojoj teritoriji. Pri određivanju odgovarajućeg kriterijuma, zemlje članice razmatraju:
 - (a) sigurnost i bezbjednost elektroenergetskog sistema, instalacija i prateće opreme;
 - (b) zaštitu javnog zdravlja i sigurnost;

- (c) zaštitu životne sredine;
- (d) korišćenje zemljišta i određivanje lokacije;
- (e) korišćenje državnog (javnog) zemljišta;
- (f) energetske efikasnost;
- (g) prirodu primarnih izvora;
- (h) karakteristike podnosioca zahtjeva, kao što su tehničke, ekonomske i finansijske mogućnosti;
- (i) usklađivanje sa mjerama usvojenim u skladu sa članom 3,
- (j) doprinos proizvodnog kapaciteta u zadovoljavanju sveobuhvatnog cilja Zajednice za najmanje 20%-im udjelom energije iz obnovljivih izvora u bruto finalnoj potrošnji električne energije Zajednice do 2020.godini kako je dato u členu 3(1) Direktive 2009/28/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23 aprila 2009.godine o promociji upotrebe energije iz obnovljivih izvora ⁽¹⁸⁾,
- (k) doprinos proizvodnog kapaciteta smanjenju emisija.

3. Zemlje članice osiguravaju specifične procedure dodjele odobrenja za malu decentralizovanu i/ili distribuiranu proizvodnju, koji uzimaju u obzir njihovu ograničenu veličinu i potencijalni uticaj.

Zemlje članice mogu da daju smjernice za takve specifične procedure za odobrenja. Nacionalna regulatorna tijela ili neka druga kompetentna nacionalna tijela, uključujući tijela za planiranje, preispituju ove smjernice i mogu dati preporuku za njihove izmjene.

Ako su zemlje članice odredile posebne procedure za izdavanje dozvole za korišćenje posebnog zemljišta koje se primjenjuju na velike nove infrastrukturne projekte kod proizvodnog kapaciteta, zemlje članice, gdje je to moguće, uključuju izgradnju novog proizvodnog kapaciteta u okviru ovih procedura i implementira ih na nediskriminatoran način i u adekvatnom vremenskom periodu.

4. Procedure dodjele odobrenja i kriteriji objavljuju se javno. Podnosioci zahtjeva se informišu o razlozima odbijanja ovlašćenja. Razlozi moraju biti objektivni, nediskriminirajući, obrazloženi i dokumentovani. Podnosioci zahtjeva imaju na raspolaganju mogućnost podnošenja žalbe.

Član 8

Tenderska procedura za nove kapacitete

1. U interesu bezbjednosti snabdijevanja, Zemlje članice pružaju mogućnost osiguranja novih kapaciteta ili mjera energetske efikasnosti/upravljanja potražnjom putem tenderske procedure ili neke druge procedure koja je ekvivalentna prethodnoj u smislu transparentnosti i nediskriminatornosti, na osnovu objavljenim kriterijuma. Međutim, ove procedure mogu biti pokrenute samo ako proizvodni kapaciteti koje treba izgraditi ili mjere energetske

¹⁸ OJ L 140, 5.6. 2009, p.16

efikasnosti/upravljanja potražnjom koje treba uvesti na osnovu postupka ovlašćenja nijesu dovoljne za osiguranje bezbjednost snabdijevanja.

2. Zemlje članice mogu obezbijediti mogućnost sprovođenja tenderske procedure za nove kapacitete na osnovu objavljenih kriterija u interesu zaštite okoline i podsticanja još nedovoljno razvijenih tehnologija. Ova se tenderska procedura može odnositi na nove kapacitete ili mjere energetske efikasnosti/upravljanja potražnjom. Međutim, tenderska procedura može biti pokrenuta samo ako proizvodni kapaciteti koje treba izgraditi ili mjere energetske efikasnosti/upravljanja potražnjom koje treba uvesti na osnovu ovlašćenja nijesu dovoljne za postizanje ovih ciljeva.
3. Detalji u vezi tenderske procedure za proizvodne kapacitete i mjere energetske efikasnosti/upravljanja potražnjom objavljuju se u Službenom listu Evropske unije najmanje šest mjeseci prije krajnjeg roka za podnošenje tendera.

Tenderske specifikacije trebaju da budu na raspolaganju svakom zainteresovanom preduzeću koje je osnovano na teritoriji zemlje članice tako da ima dovoljno vremena za podnošenje ponude.

U cilju obezbjeđivanja transparentnosti i nediskriminacije, tenderske specifikacije sadrže detaljan opis ugovornih specifikacija i proceduru koje se trebaju pridržavati svi podnosioci ponuda te iscrpnu listu kriterija shodno kojima se vrši izbor podnosioca ponude i dodjela ugovora, uključujući podsticaje poput subvencija, koji su uključeni u ponudi. Ove specifikacije se također mogu odnositi na oblasti iz člana 7(2).

4. U pozivu za prikupljanje ponuda za potrebne proizvodne kapacitete, potrebno je također uzeti u obzir i ponude za snabdijevanje električnom energijom iz postojećih proizvodnih jedinica sa dugoročnim garancijama, pod uslovom da se na taj način mogu ispuniti dodatni zahtjevi.
5. Zemlje članice imenuju nadležno tijelo ili javno tijelo ili privatno tijelo koje je nezavisno od aktivnosti proizvodnje, prenosa i distribucije električne energije, i aktivnosti snabdijevanja, a to može biti i regulatorno tijelo iz člana 35(1), koje će biti odgovorno za organizovanje, nadgledanje i kontrolu tenderske procedure iz stavova 1 do 4. Kada je operator prenosnog sistema vlasnički potpuno nezavisan od drugih aktivnosti koje se ne odnose na prenosni system, operator prenosnog sistema može biti imenovan za tijelo koje je odgovorno za organizovanje, nadgledanje i kontrolu tenderske procedure. Ovaj organ ili tijelo preuzima sve potrebne korake kako bi se osigurala tajnost informacija sadržanih u ponudama.

POGLAVLJE IV

OPERATOR PRENOSNOG SISTEMA

Član 9

Razdvajanje prenosnih sistema i operatora prenosnog sistema

1. Zemlje članice osiguravaju da od 3 marta 2012.godine:
 - (a) svaki subjekat koji je vlasnik prenosnog sistema djeluje kao operator prenosnog sistema;

- (b) ista osoba ili osobe nemaju pravo da
- (i) direktno ili indirektno vrše kontrolu nad subjektom koji obavlja neku od funkcija proizvodnje ili snabdijevanja, i direktno ili indirektno vrši kontrolu nad ili ima pravo nad operatorom prenosnog sistema ili sistema prenosa, niti
 - (ii) direktno ili indirektno kontroliše operatora prenosnog sistema ili prenosni sistem, i direktno ili indirektno kontroliše ili ima pravo nad subjektom koji vrši neku od funkcija proizvodnje ili snabdijevanja;
- (c) ista osoba ili osobe ne mogu da imenuju članove nadzornog odbora, upravnog odbora ili tijela koja pravno zastupaju subjekat operatora prenosnog sistema ili prenosni sistem, i direktno ili indirektno kontrolišu ili imaju pravo nad subjektom koje obavlja neku od funkcija proizvodnje ili snabdijevanja; i
- (d) Ista osoba ili osobe ne može da bude član nadzornog odbora, upravnog odbora ili tijela koja pravno zastupaju subjekat, kako u slučaju preduzeća koje obavlja neku od funkcija proizvodnje ili snabdijevanja tako i u slučaju operatora prenosnog sistema ili prenosnog sistema.
- 2.** Prava iz tačaka (b) i (c) paragrafa 1 uključuju, posebno:
- (a) pravo glasanja;
 - (b) pravo imenovanja članova nadzornog odbora, upravnog odbora ili tijela koja pravno predstavljaju subjekat, ili
 - (c) posjedovanje većinskog udjela akcija.
- 3.** U smislu paragrafa 1(b), pojam “subjekat koje obavlja neku od funkcija proizvodnje ili snabdijevanja” uključuje “subjekat koje obavlja neku od funkcija proizvodnje i snabdijevanja” u smislu Direktive 2009/73/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 13 jula 2009.godine o zajedničkim pravilima za interno tržište prirodnog gasa (¹⁹), a pojmovi “operator prenosnog sistema” i “prenosni sistem” uključuju “operatora prenosnog sistema” i “prenosni sistem” u smislu iste Direktive.
- 4.** Zemlje članice mogu da dozvole izuzeća od tačaka (b) i (c) paragrafa 1 do 3 marta 2013.godine, pod uslovom da operatori prenosnog sistema nijesu dio vertikalno integrisanog preduzeća.
- 5.** Obaveza data u pragrafu 1(a) smatra se ispunjenom u slučaju kad dva ili više preduzeća koja su vlasnici prenosnog sistema uđu u zajednički poduhvat koji vrši funkciju operatora prenosnog sistema u dvije ili više zemalja članica za odnosne prenosne sisteme. Ni jedno drugo preduzeće ne može biti dio zajedničkog poduhvata, osim ako je shodno članu 13 potvrđen kao nezavisni operator sistema ili kao nezavisni prenosni operator za potrebe Poglavlja V.

¹⁹ Pogledati stranicu 94 ovog Službenog lista

6. U svrhu implementacije ovog člana, ako je osoba na koju upućuju tačke (b), (c) i (d) paragrafa 1 zemlja članica ili neko drugo javno tijelo, onda dva odvojena javna tijela koja vrše kontrolu nad operatorom prenosnog sistema ili nad prenosnim sistemom s jedne strane, ili nad preduzećem koje obavlja neku od funkcija proizvodnje ili snabdijevanja s druge strane, ne smatraju se istom osobom ili osobama.
7. Zemlje članice osiguravaju da ni komercijalno osjetljive informacije iz člana 16 koje posjeduje operator prenosnog sistema koji je bio dio vertikalno integrisanog preduzeća, ni zaposleni u takvom operatoru prenosnog sistema ne budu preneseni preduzećima koja obavljaju neku od funkcija proizvodnje ili snabdijevanja.
8. Ako na dan 3 septembar 2009.godine prenosni sistem pripada vertikalno integrisanom subjektu, zemlja članica može da donese odluku da ne primijeni paragraf 1.

U tom slučaju, odnosna zemlja članica čini jedno od sljedećeg:

- a) Imenuje nezavisnog operatora prenosnog sistema u skladu sa članom 13; ili
 - b) Ispunjava odredbe Poglavlja V.
9. Ako na dan, 3 septembar 2009.godine, prenosni sistem pripada vertikalno integrisanom subjektu i postoje osigurana rješenja koja garantuju efektivniju nezavisnost operatora prenosnog sistema od odredbi Poglavlja V, zemlja članica odlučuje da ne primijeni paragraf 1.
 10. Prije nego što neko preduzeće bude potvrđeno i imenovano za operatora prenosnog sistema shodno paragrafu 9 ovog člana, ono mora biti certifikovano u skladu sa procedurama datim u članu 10(4), (5) i (6) ove Direktive i članu 13 Regulacije EZ br 714/2009, prema kojem Komisija potvrđuje da osigurana rješenja jasno garantuju efektivniju nezavisnost operatora prenosnog sistema od odredbi datih u Poglavlju V.
 11. Vertikalno integrisanim preduzećima koja su vlasnici prenosnog sistema nemaju ni u kom slučaju neće biti omogućeno da preduzmu korake potrebne za usklađivanje sa paragrafom 1.
 12. Preduzeća koja obavljaju neku od funkcija proizvodnje ili snabdijevanja ne mogu, ni u kojem slučaju, direktno ili indirektno kontrolisati ili imati neko pravo nad razdvojenim operatorima prenosnog sistema u zemljama članicama koje primjenjuju paragraf 1.

Član 10

Imenovanje i certificiranje operatora prenosnog sistema

1. Prije nego što neko preduzeću bude potvrđen i imenovan za operatora prenosnog sistema, on mora biti certifikovan u skladu sa procedurama datim u paragrafima 4, 5 i 6 ovog člana i člana 3 Regulacije EZ br 714/2009.

2. Zemlje članice odobravaju i imeniju preduzeća koja su vlasnici prenosnog sistema i koja je nacionalno regulatorno certifikovalo u skladu sa dolje navedenom procedurom certifikacije jer ispunjavaju zahtjeve iz člana 9. Imenovanje operatora prenosnog sistema se saopštava Komisiji i objavljuje se u Službenom listu Evropske Unije.
3. Operatori prenosnog sistema obavještavaju regulatorno tijelo o svim planiranim transakcijama koje mogu zahtijevati ponovnu procjenu njihove saglasnosti sa zahtjevima datim u članu 9.
4. Regulatorna tijela kontinuiranu nadgledaju saglasnost operatora prenosnog sistema sa zahtjevima datim u članu 9. Da bi se osigurala takva saglasnost, ona otvaraju proceduru za certifikaciju:
 - a) na osnovu obavještenja operatora prenosnog sistema shodno paragrafu 3;
 - b) na sopstvenu inicijativu, ukoliko imaju saznanja da planirana promjena prava ili uticaja nad vlasnicima prenosnog sistema ili operatorima prenosnog sistema mogu da dovedu do kršenja člana 9, ili ako imaju razloga da vjeruju da će takvo kršenje nastati; ili
 - c) na osnovu razumnog zahtjeva Komisije.
5. Regulatorna tijela usvajaju odluku o certifikaciji operatora prenosnog sistema u periodu od četiri mjeseca od datuma prijema obavještenja od operatora prenosnog sistema ili od datuma podnošenja zahtjeva Komisije. Nakon isteka ovog perioda, smatra se da je certifikacija odobrena. Izričita ili prećutna odluka regulatornog tijela postaje efektivna tek nakon zaključenja procedure date u paragrafu 6.
6. Regulatorno tijelo bez odlaganja obavještava Komisiju o izričitoj ili prećutoj odluci o certifikaciji operatora prenosnog sistema i dostavlja joj sve relevantne informacije koje se tiču te odluke. Komisija djeluju u skladu sa procedurom datom u članu 3 Regulacije EZ br 714/2009.
7. Regulatorna tijela i komisija mogu da traže od operatora prenosnog sistema i preduzeća koja obavljaju neku od funkcija proizvodnje ili snabdijevanja sve informacije relevantne za izvršenje svojih zadataka datih u ovom članu.
8. Regulatorna tijela i komisija čuvaju u tajnosti komercijalno osjetljive informacije.

Član 11

Certifikacija u odnosu na treće zemlje

1. Ako zahtjev za certifikaciju podnese vlasnik prenosnog sistema ili operator prenosnog sistema kojeg kontroliše osoba ili osobe iz treće zemlje ili zemalja, regulatorno tijelo o tome obavještava Komisiju.

Regulatorno tijelo takođe bez odlaganja obavještava Komisiju o svim okolnostima koje bi mogle rezultirati time da osoba ili osobe iz treće zemlje ili zemalja preuzmu kontrolu nad prenosnim sistemom ili operatorom prenosnog sistema.

2. Operator prenosnog sistema obavještava regulatorno tijelo o svim okolnostima koje bi mogle rezultirati time da osoba ili osobe iz treće zemlje ili zemalja preuzmu kontrolu nad prenosnim sistemom ili operatorom prenosnog sistema.
3. Regulatorno tijelo usvaja nacrt odluke o certifikaciji operatora prenosnog sistema u roku od četiri mjeseca od dana prijema obavještenja od operatora prenosnog sistema. Ono će odbiti certifikaciju ako nije dokazano:
 - a) da naznačeno tijelo poštuje zahtjeve date u članu 9, i
 - b) regulatorno tijelo ili neko drugo kompetentno koje zemlja članica odredi a koje daje certifikaciju ne predstavlja rizik za sigurnost snabdijevanja energijom zemlje članice i Zajednice. Kod razmatranja takvom pitanja regulatorno tijelo ili drugo kompetentno tijelo imenovano na ovaj način uzima u obzir:
 - (i) prava i obaveze Zajednice prema toj trećoj zemlji koji proizilaze iz međunarodnog prava, uključujući sve sporazume zaključene sa jednom ili više trećih zemalja u kojima je Komisija jedna od strana i koji se tiču pitanja sigurnosti u snabdijevanju energijom,
 - (ii) prava i obaveze zemlje članice prema toj trećoj zemlji koji proizilaze iz sporazuma koje je sa njom zaključila, u onoj mjeri u kojoj su u skladu sa zakonom zajednice, i
 - (iii) druge specifičnosti i okolnosti slučaja i odnosne treće zemlje.
4. Regulatorno tijelo bez odlaganja obavještava Komisiju o svojoj odluci, zajedno sa svim relevantnim informacijama koje se odnose na tu odluku.
5. Prije nego što regulatorno tijelo usvoji odluku o certifikaciji, zemlje članice omogućavaju regulatornom tijelu ili imenovanom kompetentnom tijelu iz paragrafa 3(b), da zahtijeva mišljenje od Komisije o sljedećem:
 - a) da li odnosno tijelo poštuje zahtjeve iz člana 9,
 - b) da li izdavanje certifikata predstavlja rizik za sigurnost u snabdijevanju Zajednice energijom.
6. Komisija ispituje zahtjev iz paragrafa 5 po njegovom prispjeću. U roku od dva mjeseca po prijemu zahtjeva, ona će dati svoje mišljenje nacionalnom regulatornom tijelu ili, ukoliko je zahtjev dalo naznačeno kompetentno tijelo, tom tijelu.

Prilikom pripreme mišljenja, Komisija može da zahtijeva stav Agencije, odnosno zemlje članice, i interesnih strana. U slučaju da Komisija da takav zahtjev, onda se dvomjesečni period produžava za još dva mjeseca.

Ukoliko Komisija ne da svoje mišljenje u periodu datom u prvom i drugom podparagrafu, smatra se da Komisija nema prigovor na odluku regulatornog tijela.

7. Kod procjene da li će kontrola osobe ili osoba iz treće zemlje ili zemalja izložiti riziku sigurnost u snabdijevanju Zajednice energijom, Komisija uzima u obzir:
 - a) specifičnosti slučaja i odnosnu treću stranu/strane; i
 - b) prava i obaveze Zajednice prema toj trećoj zemlji ili zemljama koja proizilaze iz međunarodnog zakona, uključujući sporazum zaključen sa jednom ili više trećih zemalja u kojem je Zajednica jedna od strana i koji se tiče pitanja sigurnosti u snabdijevanju.
8. Nacionalno regulatorno tijelo usvaja svoju finalnu odluku o certifikaciju u roku od dva mjeseca po isteku perioda na koji upućuje paragraf 6. Kod usvajanja svoje finalne odluke nacionalno regulatorno tijelo u najvećoj mjeri uzima u obzir mišljenje komisije. U svakom slučaju, zemlje članice imaju pravo da odbiju certifikaciju ukoliko certifikacija izlaže riziku sigurnost u snabdijevanju te zemlje članice energijom ili sigurnost u snabdijevanju neke druge zemlje članice. Ako je zemlja članica imenovala neko drugo kompetentno tijelo za procjenu paragrafa 3(b), ona može da traži od nacionalnog tijela da usvoji svoju finalnu odluku u skladu sa procjenom koju je dalo to kompetentno tijelo. Finalna odluka nacionalnog regulatornog tijela i mišljenje Komisije se objavljuju zajedno. Ako se finalna odluka razlikuje od mišljenja Komisije, odnosna zemlja članica obezbjeđuje i objavljuje, zajedno sa tom odlukom, razloge za takvu odluku.
9. Ovaj član neće uticati na prava zemlje članice, u skladu sa zakonom zajednice, da sprovede zakonsku kontrolu na nacionalnom nivou radi zaštite legitimnih interesa javne bezbjednosti.
10. Komisija može da usvoji smjernice kojima se detaljno utvrđuje procedura koju treba po[tovati u primjeni ovog člana. Ove mjere, izrađene u svrhu izmjene elemenata ove Direktive koji nijesu ključni njenim dopunjavanjem, usvajaju se u skladu sa regulatornom procedurom uz temeljnost datom u članu 46(2).
11. Ovaj član, sa izuzetkom paragrafa 3(a) se primjenjuje na zemlje članice koje su predmet izuzeća iz člana 44.

Član 12

Zadaci operatora prenosnog sistema

Svaki operator prenosnog sistema je odgovoran za:

- (a) obezbjeđivanje dugoročne sposobnosti sistema da zadovolji razumne zahtjeve za prenos električne energije, vodeći pod ekonomskim uslovima poslovanje, održavanje i razvoj sigurnih, pouzdanih i efikasnih prenosnih sistema sa dužnim poštovanjem životne sredine;
- (b) osiguranje adekvatnih sredstava za ispunjenje obaveze javne usluge;

- (c) doprinos bezbjednosti snabdijevanja putem adekvatnog prenosnog kapaciteta i pouzdanosti sistema;
- (d) upravljanje energetskim tokovima u sistemu, uzimajući u obzir razmjene sa drugim međusobno povezanim sistemima. S tim ciljem, operator prenosnog sistema je odgovoran za obezbjedjivanje sigurnog, pouzdanog i efikasnog elektroenergetskog sistema i, u tom kontekstu, za obezbjedjivanje raspoloživosti svih potrebnih dodatnih usluga, uključujući one koje se pružaju kao odgovor na tražnju, u onoj mjeri u kojoj ta raspoloživost ne zavisi od nekog drugog prenosnog sistema s kojim je njegov sistem povezan;
- (e) pružanje dodatnih informacija operatoru bilo kojeg drugog sistema sa kojim je njegov sistem povezan kako bi se obezbijedio bezbjedan i efikasan rad, koordinisan razvoj i interoperativnost povezanih sistema;
- (f) obezbjedjivanje nediskriminatornog odnosa između korisnika sistema ili klasa korisnika sistema, posebno u korist svojih srodnih preduzeća;
- (g) pružanje informacija korisnicima sistema koje su im potrebne za efikasan pristup sistemu.
- (h) naplata renti od zagušenja i plaćanja za zagušenja u sklopu mehanizama za kompenzaciju između operatora prenosnog sistema, u skladu sa članom 13 Regulacije EZ br. 714/2009.g, odobravanje i upravljanje pristupom treće strane i davanje razumnih objašnjenja u slučaju odbijanja takvog pristupa, što nadgledaju nacionalna regulatorna tijela; prilikom sprovođenja svojih zadataka datih u ovom članu operatori prenosnog sistema prvenstveno olakšavaju integraciju tržišta.

Član 13

Nezavisni operator sistema

1. Ako operator prenosnog sistema pripadne vertikalno integrisanom subjektu na dan 3 septembar 2009.g., zemlje članice mogu da odluče da ne primjenjuju član 9(1) i imenuju nezavisnog operatora sistema na predlog vlasnika prenosnog sistema. Takvo imenovanje odobrava Komisija.
2. Zemlja članica može da odobri i imenuje nezavisnog operatora sistema samo ako:
 - a) je operator kandidat dokazao da poštuje zahtjeve date u članu 9(1)(b),(c) i (d);
 - b) je operator kandidat dokazao da ima na raspolaganju potrebne finansijske, tehničke, fizičke i ljudske resurse potrebne za sprovođenje zadataka iz člana 12;
 - c) se operator kandidat obavezao da poštuje desetogodišnji plan razvoja mreže koji nadgleda regulatorno tijelo;
 - d) je vlasnik prenosnog sistema dokazao svoju sposobnost ispunjavanja obaveza datih u paragrafu 5. U tom cilju, on obezbjeđuje nacrt ugovora sa preduzećem kandidatom i svim drugim relevantnim tijelom; i

- e) je operator kandidat dokazao da je sposoban da izvrši svoje obaveze date u Regulaciji EZ br. 714/2009 uključujući saradnju sa operatorima prenosnog sistema na Evropskom i regionalnom nivou.
3. Zemlje članice odobravaju i imenuju preduzeća za koja je regulatorno tijelo potvrdilo da poštuje zahtjeve date u članu 11 i paragrafu 2 ovog člana za nezavisne operatore sistema. Primjenjuje se procedura odobravanja data u članu 10 ove Direktive i člana 3 Regulacije EZ br 714/2009 ili člana 11 ove Direktive.
4. Svaki nezavisni operator sistema je odgovoran za odobravanje i upravljanje pristupom treće strane, uključujući naplatu naknada za pristup, zagušenje, i plaćanja datim u okviru mehanizama za kompenzacije između operatora prenosnog sistema u skladu sa članom 13 Regulacije EZ br. 714/2009, kao i za poslovanje, održavanje i razvoj prenosnog sistema, i za osiguranje dugoročne sposobnosti sistema da zadovolji razumnu tražnju kroz investiciono planiranja. Prilikom razvoja prenosnog sistema, nezavisni operator sistema je zadužen za planiranje (uključujući proceduru za ovlašćenja), izgradnju i puštanje u pogon nove infrastructure. U tu svrhu, nezavisni operator sistema vrši funkciju operatora prenosnog sistema u skladu sa ovim poglavljem. Vlasnik prenosnog sistema nije odgovoran za odobravanje i upravljanje pristupom treće strane niti za investiciono planiranje.
5. Ako je imenovan nezavisni operator sistema, vlasnik prenosnog sistema:
- a) osigurava svu relevantnu podršku i saraduje nezavisnom operatoru sistema pri izvršenju njegovih zadataka, posebno uključujući sve relevantne informacije;
 - b) finansira investicije za koje je odluku donio nezavisni operator sistema, a koje je odobrilo regulatorno tijelo, ili daje saglasnost na finansiranje istih od strane neke interesne strane, uključujući nezavisnog operatora sistema. Relevantne aranžmane za finansiranje odobrava regulatorno tijelo. Prije takvog odobrenja, regulatorno tijelo konsultuje vlasnika prenosnog sistema zajedno sa drugim interesnim stranama;
 - c) obezbjeđuje pokriće obaveze vezane za pristup mreži, osim obaveza koje se odnosi na zadatke nezavisnog operatora sistema; i
 - d) Obezbuđuje garancije u svrhu lakšeg finansiranja proširenja mreže, osim investicija za koje je, shodno tački (b) dao saglasnost za finansiranje od strane neke druge interesne strane, uključujući nezavisnog operatora sistema.
6. U saradnji sa regulatornim tijelom, relevantno nacionalno tijelo za konkurenciju dobija sve relevantne moći potreban za efektivno nadgledanje saglasnosti vlasnika prenosnog sistema sa obavezama datim u paragrafu 5.

Član 14

Razdvajanje vlasnika prenosnog sistema

1. Ako je imenovan nezavisni operator sistema, vlasnik prenosnog sistema koji je dio vertikalno integrisanog preduzeća nezavisan je najmanje u smislu svog pravnog oblika, organizacije i donošenja odluka od ostalih aktivnosti koje se odnose na prenos.
2. Da bi se obezbijedila nezavisnost vlasnika prenosnog sistema na koju se poziva u u stavu 1, primjenjuju se najmanje slijedeći kriterijumi:
 - (a) osobe koje su odgovorne za upravljanje vlasnikom prenosnog sistema ne učestvuju u strukturama integrisanog elektroenergetskog preduzeća koje je odgovorno, direktno ili indirektno, za svakodnevni rad proizvodnje, distribucije i snabdijevanja električnom energijom;
 - (b) opotrebno je preduzeti dogovarajuće mjere kako bi se osiguralo da su profesionalni interesi osoba koje su odgovorne za upravljanje vlasnikom prenosnog sistema uzeti u obzir na način koji osigurava njihovo nezavisno djelovanje;
 - (c) vlasnik prenosnog sistema utvrđuje program saglasnosti u kojem su utvrđene mjere kojima se isključuje mogućnost diskriminatornog ponašanja, i osigurava adekvatno nadgledanje njegovog poštovanja. Program saglasnosti utvrđuje posebne obaveze za zaposlene u cilju ispunjenja ovog cilja. Godišnji izvještaj u kojem su sadržane preduzete mjere, dostavlja regulatornom tijelu lice ili tijelo odgovorno za monitoring programa saglasnosti i on se objavljuje.
3. Komiteta može da usvoji smjernice u svrhu osiguranja potpune i efikasne usklađenosti vlasnika prenosnog sistema sa paragrafom 2 ovog člana. Ove mjere, izrađene u svrhu izmjene elemenata ove Direktive koji nijesu ključni njenom dopunom, usvajaju se u skladu sa regulatornom procedurom uz temeljnost na koju upućuje član 46(2).

Član 15

Angažovanje i balansiranje

1. Ne dovodeći u pitanje snabdijevanje električnom energijom koje se zasniva na obavezama iz ugovora, uključujući i one koje proizilaze iz specifikacija prikupljanja ponuda, operator prenosnog sistema je, tamo gdje obavlja ovu funkciju, odgovoran za angažovanje proizvodnih instalacija na svom području i za utvrđivanje korišćenja interkonektora sa drugim sistemima.
2. Angažovanje proizvodnih instalacija i korišćenje interkonektora određuje se prema kriterijima koje odobravaju nacionalna regulatorna tijela ako su za to nadležna, a koji moraju biti objektivni, javno objavljeni i primijenjeni na nediskriminatoran način čime se osigurava pravilno funkcionisanje internog tržišta električne energije. Uzimaju se u obzir ekonomske prednosti električne energije iz raspoloživih proizvodnih instalacija ili električne energije dobijene prenosom preko interkonektora kao i tehnička ograničenja sistema.
3. Zemlja članica može da zahtijeva od operatora sistema da prilikom angažovanja proizvodnih instalacija djeluje u skladu sa članom 16 Direktive 2009/28/EZ koristeći obnovljive izvore energije. Takođe, oni mogu da traže od operatora sistema da prilikom angažovanja proizvodnih instalacija da prioritet istovremenoj proizvodnji toplote i energije.

4. Zemlja članica može, zbog bezbjednosti snabdijevanja, narediti da se prioritet da angažovanju proizvodnih instalacija koje koriste domaće primarne izvore energije do mjere koja u kalendarskoj godini ne prelazi 15% od ukupne primarne energije potrebne za proizvodnju električne energije potrošene u toj zemlji članici.
5. Regulatorna tijela, ako su zemlje članice tako predvidjele, ili zemlje članice zahtijevaju od operatora prenosnog sistema da zadovolji minimalne standarde održavanja i razvoja prenosnog sistema, uključujući i kapacitete za interkonekciju.
6. Operatori prenosnog sistema, kad god objavljuju tu funkciju, nabavljaju energiju koju koriste za pokrivanje energetske gubitaka kao i rezerve kapaciteta u svom sistemu u skladu sa transparentnim, nediskriminirajućim i tržišno zasnovanim procedurama.
7. Pravila koja operatori prenosnog sistema usvajaju za balansiranja elektroenergetskog sistema su objektivna, transparentna i nediskriminirajuća, uključujući i pravila za zaračunavanje naknada za energetske neravnoteže koje plaćaju korisnici njegovog sistema. Rokovi i uslovi, uključujući pravila i tarife, za pružanja takvih usluga od strane operatora prenosnih sistema određuju se u skladu sa metodologijom kompatibilnom sa članom 37(6) na nediskriminirajući i na način koji odražava troškove, i javno se objavljuju.

Član 16

Povjerljivost za operatore prenosnog sistema i vlasnika prenosnog sistema

1. Ne dovodeći u pitanje član 30 kao ni druge zakonske obaveze otkrivanja informacija, svaki operator prenosnog sistema i svaki vlasnik prenosnog sistema drži u tajnosti komercijalno osjetljive informacije do kojih je došao u toku obavljanja svojih poslova i sprečava da se informacije o njegovim vlastitim aktivnostima, koje potencijalno mogu predstavljati prednost, otkrivaju na diskriminatoran način. Posebno, ne objelodanjuje komercijalno osjetljive informacije preostalim djelovima preduzeća sem ako to nije potrebno za sprovođenje poslovne transakcije. Da bi se osigurala puno poštovanje pravila o razvijanju informacija, zemlje članice osiguravaju da vlasnik prenosnog sistema i preostali dio preduzeća ne koriste zajedničke službe, kao što su zajedničke pravne službe, osim čisto administrativnih ili IT funkcija
2. U kontekstu kupovine ili prodaje električne energije od strane odnosnog preduzeća, operatori prenosnog sistema neće zloupotrijebiti komercijalno osjetljive informacije dobijene od trećih strana u kontekstu osiguranja pristupa sistemu ili pregovora o pristupu sistemu.
7. Informacije potrebne za efikasnu konkurenciju i efikasno funkcionisanje tržišta se javno objavljuju. Ta obaveza se sprovodi bez dovođenja u pitanje povjerljivosti komercijalno osjetljivih informacija.

POGLAVLJE V

NEZAVISNI OPERATOR PRENOSA

Član 17

Imovina, oprema, zaposleni i identite

1. Operatori prenosnog sistema posjeduju sve ljudske, tehničke, fizičke i finansijske resurse potrebne za ispunjavanje njegovih obaveza datih u ovoj Direktivi i sprovođenje aktivnosti prenosa električne energije, a posebno:
 - a) operator prenosnog sistema je vlasnik imovine koja je potrebna za obavljanje aktivnosti prenosa električne energije, uključujući i prenosni sistem;
 - b) operator prenosnog sistema upošljava osoblje potrebno za obavljanje aktivnosti prenosa električne energije, uključujući obavljanje svih korporativnih zadataka;
 - c) Zabranjeno je unajmljivanje osoblja i pružanje i primanje usluga od nekog drugog dijela vertikalno integrisanog preduzeća. Međutim, operator prenosnog sistema može da pruža usluge vertikalno integrisanom preduzeću sve dok:
 - (i) pružanje ovih usluga ne pravi diskriminaciju između korisnika sistema, i stoji na raspolaganju korisnicima sistema po istim uslovima i rokovima i ne ograničava, izobličava ili sprečava konkurenciju u proizvodnji ili snabdijevanju, i
 - (ii) regulatorno tijelo odobrava rokove i uslove pružanja ovih usluga.
 - d) Ne utičući na odluke Nadzornog tijela po članu 20, vertikalno integrisano preduzeće pravovremeno stavlja na raspolaganje operatoru prenosnog sistema adekvatne finansijske resurse za buduće investicione projekte i/ili za zamjenu postojeće imovine na osnovu adekvatnog zahtjeva operatora prenosnog sistema.
2. Aktivnost prenosa električne energije uključuje, pored onih datih u članu 12, najmanje sljedeće zadatke:
 - a) zastupanje operatora prenosnog sistema i kontakti sa trećim stranama i regulatornim tijelima;
 - b) zastupanje operatora prenosnog sistema u Evropskoj mreži operatora prenosnog sistema za električnu energiju (ENSO za električnu energiju);
 - c) dodobranje i upravljanje pristupom treće strane bez diskriminacije između korisnika sistema ili klasa korisnika sistema;
 - d) naplata svih naknada vezanih uz prenosni sistem, uključujući naknade za pristup, naknade za balansiranje za pomoćne usluge kao što je nabavljanje usluga (troškovi balansiranja, energija za gubitke);
 - e) poslovanje, održavanje i razvoj sigurnog, efikasnog i ekonomskog prenosnog sistema;
 - f) investiciono planiranje koje osigurava dugoročnu sposobnost sistema da zadovolji razumnu tražnju i garantuje sigurnost u snabdijevanju;

- g) uspostavljanje adekvatnih zajedničkih poduhvata, uključujući one sa jednim ili više operatora prenosnog sistema, berzama električne energije i ostalim relevantnim akterima radi zadovoljavanja ciljeva razvoja i stvaranja regionalnih tržišta ili olakšavanja procesa liberalizacije; i
 - h) Sve korporativne usluge, uključujući pravne usluge, usluge računovodstva i IT usluge.
3. Operatori prenosnog sistema su organizovani u pravni oblik u skladu sa članom 1 Direktive Savjeta 68/151/EEC ⁽²⁰⁾.
 4. Svojim korporativnim identitetom, komunikacijama, zaštitnim imenom i poslovnim prostorijama, operator prenosnog sistema ne dovodi do zamjene sa vertikalno integrisanog preduzeća ili nekimg njegovim dijelom.
 5. Operator prenosnog sistema ne koristi IT sisteme i opremu, fizičke prostorije i sisteme bezbjednog pristupa zajedno sa bilo kojim dijelom vertikalno integrisanog preduzeća i ne koristi iste konsultante ili eksterne ugovarače za IT sisteme ili opremu i sisteme bezbjednog pristupa.
 6. Reviziju račune operatora prenosnog sistema sprovodi revizor koji ne sprovodi reviziju vertikalno integrisanog preduzeća ili nekog njegovog dijela.

Član 18

Nezavisnost operatora prenosnog sistema

1. Ne dovodeći u pitanje odluke Nadzornog tijela date u članu 20, Operator prenosnog sistema ima sljedeća prava:
 - a) efektivna prava donošenja odluka, nezavisno od vertikalno integrisanog preduzeća u pogledu imovine potrebne za poslovanje, održavanje ili razvoj prenosnog sistema; i
 - b) ovlašćenje da prikuplja novac na tržištu kapitala, posebno kroz zajmove i povećanje kapitala.
2. Operator prenosnog sistema uvijek djeluje na način da osigura raspoloživost resursa koji su mu potrebni za sprovođenje aktivnosti prenosa na adekvatan i efikasan način i za razvoj i održavanje efikasnog, bezbjednog i ekonomičnog prenosnog sistema.
3. Podružnice vertikalno integrisanog preduzeća koje obavljaju funkcije proizvodnje ili snabdijevanja ne mogu, direktno ili indirektno biti akcionari u operatoru prenosnog sistema. Operator prenosnog sistema ne može, direktno ili indirektno, biti akcionar u nekoj podružnici vertikalno integrisanog preduzeća koje obavlja funkcije proizvodnje ili snabdijevanja, niti ostvariti dividende ili neku drugu finansijsku korist od te podružnice.

²⁰ Prva Direktiva Savjeta 68/151/EEC od 9 marta 1968 o koordinaciji zaštite koju, za potrebe zaštite interesa članova i drugih, traže zemlje članice kompanija u značenju drugog paragrafa člana 58 Sporazuma, sa ciljem da takve zaštite budu ekvivalente širom Zajednice (O) L 65, 14.3.1968,p.8

4. Ukupna struktura menadžmenta i korporativni akti operatora prenosnog sistema osiguravaju efikasnu nezavisnost operatora prenosnog sistema u saglasnosti sa ovim Poglavljem. Vertikalno integrisano preduzeće ne odlučuje, direktno ili indirektno, o konkurentnom ponašanju operatora prenosnog sistema u odnosu na svakodnevne aktivnostima operatora prenosnog sistema i upravljanje mrežom, niti u pogledu aktivnosti potrebnim za pripremu desetogodišnjeg plana razvoja mreže urađenog u skladu sa članom 22.
5. Pri izvršenju svojih zadataka datih u članu 12 i članu 17(2) ove Direktive, i poštujući članove 14, 15 i 16 Regulacije EZ br 714/2999, Operatori prenosnog sistema ne vrše diskriminaciju između različitih osoba ili preduzeća i ne ograničavaju, narušavaju niti sprečavaju konkurenciju u proizvodnji ili snabdijevanju.
6. Komercijalni ili finansijski odnosi između vertikalno integrisanog preduzeća i operatora prenosnog sistema, uključujući zajmove koje operator prenosnog sistema daje vertikalno integrisanom preduzeću, u skladu su sa tržišnim uslovima. Operator prenosnog sistema vodi detaljnu evidenciju o takvim komercijalnim i finansijskim odnosima i stavlja ih na raspolaganje regulatornom tijelu na zahtjev.
7. Operator prenosnog sistema dostavlja regulatornom tijelu na odobrenje sve komercijalne i finansijske sporazume sa vertikalno integrisanim preduzećem.
8. Operator prenosnog sistema informiše regulatorno tijelo o finansijskim resursima na koje upućuje član 17(1)(d) koja sun a raspolaganju za buduće investicione projekte i/ili za zamjenu postojeće imovine.
9. Vertikalno integrisano preduzeće se suzdržava od svake aktivnosti koja ometa ili utiče na operatora prenosnog sistema pri izvršenju njegovih obaveza datih u ovom poglavlju i ne zahtijeva od operatora prenosnog sistema da traži dozvolu od verikalno integrisanog preduzeća za izvršenje ovih zadataka.
10. Svako preduzeće koje je regulatorno tijelo potvrdilo da poštuje zahtjeve iz ovog poglavlja odnosna zemlja članica potvrđuje i imenuje operatorom prenosnog sistema. Primjenjuje se procedura odobrenja koja je data u članu 10 ove Direktive i članu 3 Regulacije EZ br. 714/2009 ili članu 11 ove Direktive.

Član 19

Nezavisnost zaposlenih i menadžmenta operatora prenosnog sistema

1. Odluke vezane za imenovanje i reizbor, radne uslove, uključujući nadoknade, prestanak mandata osoba odgovornih za upravljanje i/ili članova upravnih tijela operatora prenosnog sistema, donosi nadzorno tijelo operatora prenosnog sistema imenovano u skladu sa članom 20.
2. Identitet i uslovi koji rukovode rokom, trajanjem i prekidom mandata osoba odgovornih za izvršno upravljanje i/ili članova upravnih tijela operatora prenosnog sisetma koje nadzorno

tijelo nominuje za imenovanje ili reizbor i razlozi za predlog odluke kojom se poništava mandate se saopštavaju regulatornom tijelu. Ovi uslovi i odluke na koje upućuje paragraf 1 obavezujuće su samo ako regulatorno tijelo nema primjedbi na iste u roku od tri nedjelje po prijemu obavještanja.

Regulatorno tijelo može dati primjedbe na odluke date u paragrafu 1 u slučaju da:

- a) postoji sumnja u pogledu profesionalne nezavisnosti imenovane osobe odgovorne za upravljanje i/ili člana upravnih tijela; ili
 - b) u slučaju prijevremenog prekida mandata, postoji sumnja u pogledu opravdanosti takvog prijevremenog prekida.
3. Osobe odgovorne za upravljanje i/ili članova upravnih tijela operatora prenosnog sistema u periodu od tri godine prije imenovanja ne zauzimaju niti jedan profesionalni položaj niti imaju, direktno ili indirektno, neku obavezu, poslovni udio ili poslovne odnose sa vertikalno integrisanim preduzećem ili nekim njegovim dijelom ili njegovim kontrolnim akcionarima, osim sa operatorom prenosnog sistema.
 4. Osobe odgovorne za upravljanje i/ili članovi upravnih tijela, i zaposleni u operatoru prenosnog sistema ne zauzimaju niti jedan profesionalni položaj niti imaju, direktno ili indirektno, neku obavezu, poslovni udio ili poslovne odnose niti sa jednim dijelom vertikalno integrisanog preduzeća ili njihovim kontrolnim akcionarima.
 5. Osobe odgovorne za upravljanje i/ili članovi upravnih tijela, i zaposleni u operatoru prenosnog sistema nemaju poslovni interes niti ostvaruju neku drugu direktnu ili indirektnu finansijsku korist od bilo kojeg dijela vertikalno integrisanog preduzeća osim operatora prenosnog sistema. Njihova nadoknada ne zavisi od aktivnosti ili rezultata vertikalno integrisanog preduzeća već od aktivnosti operatora prenosnog sistema.
 6. Efikasna prava žalbe regulatornom tijelu se garantuju osobama odgovornim za upravljanje i/ili članovima upravnih tijela operatora prenosnog sistema vezano za preuranjen prekid njihovog mandata.
 7. Nakon isteka/prekida njihovog mandata u Operatoru prenosnog sistema, osobe odgovorne za njihovo upravljanje i/ili članovi njihovih upravnih tijela neće zauzimati nikakav profesionalan položaj niti imati neku obavezu, poslovni udio ili poslovne odnose sa niti jednim dijelom vertikalno integrisanog preduzeća, osim operatora prenosnog sistema, kao ni sa njegovim kontrolnim akcionarima u periodu od najmanje četiri godine.
8. Paragraf 3 se primjenjuje na većinu osoba odgovornih za upravljanje i/ili članove upravnih tijela Operatora prenosnog sistema.

Osobe zadužene za upravljanje i/ili članovi upravnih tijela Operatora prenosnog sistema koji ne podliježu paragrafu 3 su osobe koje nijesu bile na rukovodećim funkcijama niti obavljale druge važne aktivnosti u vertikalno integrisanom subjektu u periodu od najmanje šest mjeseci prije svog imenovanja.

Prvi podparagraf ovog paragrafa i paragrafi 4 do 7 primjenjuju se na sve osobe koje pripadaju izvršnom menadžmentu i one koji ih direktno izvještavaju o pitanjima vezanim za poslovanje, održavanje ili razvoj mreže.

Član 20

Nadzorno tijelo

1. Operator prenosnog sistema ima Nadzorno tijelo zaduženo za donošenje odluka koje mogu da imaju značajni uticaj na vrijednost imovine akcionara u okviru Operatora prenosnog sistema, a posebno odluke vezane za odobrenje godišnjih i dugoročnih finansijskih planova, nivo zaduženosti Operatora prenosnog sistema i iznos dividendi koje se distribuiraju akcionarima. Odluke koje su u nadležnosti Nadzornog tijela isključuju one koje se odnose na svakodnevne aktivnosti Operatora prenosnog sistema i upravljanje mrežom i aktivnosti potrebne za pripremu desetogodišnjeg plana razvoja mreže izrađenog shodno članu 22.
2. Nadzorno tijelo čine članovi predstavnika vertikalno integrisano preduzeće, članovi predstavnika akcionare treće strane i, ako je relevantno zakonodavstvo zemlje članice tako predvidjelo, članovi predstavnika drugih interesnih strane kao što su zaposleni u Operatoru prenosnog sistema.
3. Prvi paragraf člana 19(2) i člana 19(3) do (7) primjenjuju se najmanje na polovinu članova Nadzornog tijela minus jedan.

Tačka (b) drugog paragrafa člana 19(2) se primjenjuje na sve članove Nadzornog tijela.

Član 21

Program usklađenosti s propisima i referent za saglasnost

1. Zemlje članice osiguravaju da Operatori prenosnog sistema utvrde i primijene program saglasnosti koji utvrđuje mjere koje se preduzimaju u cilju osiguranja nepostojanja diskriminatornog ponašanja, i osiguranja adekvatnog nadgledanja saglasnosti sa tim programom. Program saglasnosti utvrđuje posebne obaveze zaposlenih vezane za ispunjenje tih ciljeva. Njega odobrava regulatorno tijelo. Ne dovodeći u pitanje ovlašćenja nacionalnog regulatora, saglasnost sa programom nadgleda referent za saglasnost i to nezavisno.
2. Nadzorno tijelo imenuje referenta za saglasnost a regulatorno tijelo to odobrava. Regulatorno tijelo može da odbije da odobri referenta za saglasnost samo u slučaju nepostojanja nezavisnosti ili profesionalnosti. Referent za saglasnost može da bude fizičko ili pravno lice. Član 19(2) do (8) se primjenjuje na referenta za saglasnost.
3. Referent za saglasnost je zadužen za:
 - a) monitoring implementacije programa saglasnosti;
 - b) izradu godišnjeg izvještaja, utvrđivanje mjera koje se preuzimaju u cilju implementacije programa saglasnosti i njihovog dostavljanja regulatornom tijelu;

- c) izvještavanje Nadzornog tijela i izdavanje preporuka u pogledu programa saglasnosti i njegove primjene;
 - d) obavještavanje regulatornog tijela o značajnim kršenjima u pogledu implementacije programa saglasnosti;
 - e) izvještavanje regulatornom tijelu o komercijalnim i finansijskim odnosima između vertikalno integrisanog preduzeća i operatora prenosnog sistema.
4. Referent za saglasnost dostavlja regulatornom tijelu predložene odluke o investicionom planu ili o individualnim investicijama u mrežu. To se dešava najkasnije onda kada ih menadžment i/ili kompetentno upravno tijelo operatora prenosnog sistema dostavi nadzornom tijelu.
 5. Kada vertikalno inegrirano preduzeće, na generalnoj skupštini ili putem glasanja članova nadzornog tijela koje ono imenuje spriječi usvajanje odluke sa efektom spečavanja ili kašnjenja investicija koje su, shodno desetogodišnjem planu razvoja mreže, trebale da budu sprovedene u naredne tri godine, referent za saglasnost o tome izvještava regulatorno tijelo koje nakon toga djeluje u skladu sa članom 22.
 6. Uslovi koji rukovode mandatom ili uslovi zapošljavanja referenta za saglasnost, uključujući i trajanje njegovog mandata, usvaja regulatorno tijelo. Ovi uslovi osiguravaju nezavisnost referenta za saglasnost, uključujući njegovo opskrbljivanje svim resursima potrebnim za ispunjenje njegovih zadataka. U toku svog mandata referent za saglasnost ne može zauzimati niti jedan drugi profesionalni položaj niti imati, direktno ili indirektno, neku obavezu ili poslovni udio u ili sa niti jednim dijelom vertikalno integrisanog preduzeća ili sa njegovim kontrolnim akcionarima.
 7. Referent za saglasnost redovno izvještava, usmeno ili pismeno, regulatorno tijelo i ima pravo na redovno izvještavanje, usmeno ili pismeno, nadzornog tijela operatora prenosnog sistema.
 8. Referent za saglasnost može da prisustvuje svim sastancima menadžementa ili upravnih tijela operatora prenosnog sistema, i sastancima nadzornog tijela i generalnoj skupštini. Referent za saglasnost prisustvuje svim sastancima na kojima se razmatraju sledeća pitanja:
 - a) uslovi za pristup mreži, kako je to definisano u Regulaciji EZ br. 714/2009, posebno u vezi tarifa, usluga vezanih za pristup trećih strana, alokacije kapaciteta i upravljanja zagušenjem, balansiranja i sekundarnih tržišta;
 - b) projekata preduzetih u cilju poslovanja, održavanja i razvoja prenosnog sistema, uključujući investicije u interkonekciju i veze;
 - c) kupovine i prodaje energije potrebne za poslovanje prenosnog sistema;
 9. Referent za saglasnost nadgleda usklađenost rada operatora prenosnog sistema sa članom 16.
 10. Referent za saglasnost ima pristup svim relevantnim podacima i prostorijama operatora prenosnog sistema i svim informacijama potrebnim za izvršenje svojih zadataka.

11. Nakon što to odobri regulatorno tijelo, nadzorno tijelo može da otpusti referenta za saglasnost. Ono otpušta referenta na zahtjev regulatornog tijela zbog nepostojanja nezavisnosti ili profesionalnosti.
12. Referent za saglasnost ima pristup prostorijama operatora prenosnog sistema bez prethodne najave.

Član 22

Razvoj mreže i ovlaštenja za donošenje investicionih odluka

1. Operatori prenosnog sistema svake godine podnose regulatornom tijelu desetogodišnji plan razvoja mreže zasnovan na postojećoj i predviđenoj ponudi i tražnji, nakon konsultacije svih relevantnih akterima. Ovaj desetogodišnji plan razvoja mreže sadrži efikasne mjere za garantovanje adekvatnosti sistema i sigurnosti u snabdijevanju.
2. Desetogodišnji plan razvoja mreže naročito:
 - a) Ukazuje učesnicima na tržištu na glavnu prenosnu infrastrukturu koju treba izgraditi ili poboljšati u narednih deset godina;
 - b) sadrži sve investicije o kojima je već donijeta odluka i naznaku novih investicija koje treba izvršiti u naredne tri godine;
 - c) obezbjeđuje vremenski okvir za sve investicione projekte.
3. Prilikom izrade desetogodišnjeg plana razvoja mreže, operator prenosnog sistema realno pretpostavlja razvoj proizvodnje, snabdijevanja, potrošnje i razmjene sa drugim zemljama, uzimajući u obzir investicione planove za regionalne i mreže širom Zajednice.
4. Regulatorno tijelo konsultuje sve aktuelne i potencijalne korisnike u pogledu desetogodišnjeg plana razvoja mreže na otvoren i transparentan način. Lica ili preduzeća koja tvrde da su potencijalni korisnici sistema treba to da potvrde. Regulatorno tijelo objavljuje rezultat procesa konsultacije, posebno moguće potrebe za investicijama.
5. Regulatorno tijelo provjerava da li desetogodišnji plan razvoja mreže pokriva sve investicione potrebe identifikovane u toku procesa konsultacije i da li je on konsistentan sa neobavezujućim desetogodišnjim planom razvoja mreže širom Zajednice na koji upućuje član 8(3) Regulacije EZ br. 714/2009. Ukoliko postoji sumnja u pogledu konsistentnosti sa planom razvoja mreže širom Zajednice, regulatorno tijelo konsultuje Agenciju. Regulatorno tijelo može da zahtijeva od operatora prenosnog sistema da izmijeni svoj desetogodišnji plan razvoja mreže.
6. Regulatorno tijelo nadgleda i procjenjuje implementaciju desetogodišnjeg plana razvoja mreže.
7. U slučajevima kada operator prenosnog sistema, osim ako postoje važni razlozi koji su van njegove kontrole, ne sprovede investiciju koja je trebala biti izvršena u sledeće tri godine u

skladu sa desetogodišnjim planom razvoja mreže, zemlje članice osiguravaju da regulatorno tijelo preduzmu najmanje jednu od sljedećih mjera za osiguranje izvršenja date investicije, ako je ta investicije još uvijek relevantne na osnovu najskorijeg desetogodišnjeg plana razvoja mreže:

- a) da se od operatora prenosnog sistema traži da sprovede investicije u pitanju
- b) da se organizuje tenderska procedura otvorena za svakog investitora za date investicije; ili
- c) da se operator prenosnog sistema obaveže da prihvati povećanje kapitala za finansiranje potrebnih investicija i omogući nezavisnom investitoru da učestvuje u kapitalu.

Ako regulatorno tijelo iskoristi svoja ovlašćenja data u tački (b) prvog podparagrafa, ono može da obaveže operatora prenosnog sistema da se složi sa jednim ili više od sljedećeg:

- a) finansiranje od strane treće strane;
- b) izgradnja od strane treće strane;
- c) vlastita izgradnja nove imovine;
- d) vlastito poslovanje nove imovine.

Operator prenosnog sistema obezbjeđuje investitorima sve informacije potrebne za realizaciju investicija, priključenje nove imovine na prenosnu mrežu, i generalno čini sve da olakša implementaciju investicionog projekta.

Regulatorno tijelo odobrava relevantne finansijske aranžmane.

8. Ako regulatorno tijelo koristi svoje ovlašćenje iz prvog podparagrafa paragrafa 7, relevantne tarifne regulacije pokrivaju troškove odnosnih investicija.

Član 23

Ovlašćenja za donošenje odluka vezanih za priključenje nove elektrane na prenosni sistem

1. Operator prenosnog sistema utvrđuje i objavljuje transparentne i efikasne procedure za nediskriminatorno priključenje novih elektrana na prenosni sistem. Ove procedure odobravaju nacionalna regulatorna tijela.
2. Operator prenosnog sistema nema pravo da odbije priključenje nove elektrane na osnovu mogućih budućih ograničenja u raspoloživim mrežnim kapacitetima, kao što je zagušenje u udaljenim djelovima prenosnog sistema. Operator prenosnog sistema obezbjeđuje potrebne informacije.
3. Operator prenosnog sistema nema pravo da odbije novo mjesto priključenja zbog dodatnih troškova povezanih sa potrebnim povećanjem kapaciteta elemenata sistema u blizini mjesta priključenja.

POGLAVLJE VI

OPERATOR DISTRIBUTIVNOG SISTEMA

Član 24

Imenovanje operatora distributivnog sistema

Zemlje članice imenuju, ili zahtijevaju od preduzeća koja posjeduju ili su odgovorna za distributivne sisteme, da imenuju jednog ili više operatora distributivnog sistema na vremenski period koji odrede zemlje članice uzimajući u obzir efikasnost i ekonomsku ravnotežu. Zemlje članice obezbjeđuju da operatori distributivnog sistema djeluju u skladu sa članovima 25, 26 i 27.

Član 25

Zadaci operatora distributivnog sistema

1. Operator distributivnog sistema odgovoran je za osiguranje dugoročnu sposobnost sistema da zadovolji razumne potrebe za distribucijom električne energije, poslovanjem, održavanjem i razvojem sigurnog, pouzdanog i efikasnog sistema za distribuciju električne energije po ekonomskim uslovima u svojoj oblasti uz poštovanje životne sredine i energetske efikasnosti.
2. Ni u kom slučaju ne smije vrsiti diskriminaciju između korisnika sistema ili klasa korisnika sistema, posebno ne u korist njemu povezanih preduzeća.
3. Operator distributivnog sistema pruža korisnicima sistema informacije koje su im potrebne za efikasan pristup sistemu, uključujući korišćenje sistema.
4. Zemlje članice mogu zahtijevati od operatora distributivnog sistema da, prilikom angažovanja proizvodnih instalacija, da prioritet proizvodnim instalacijama koje koriste obnovljive izvore energije ili otpad ili istovremeno proizvode toplotu i energiju.
5. Svaki operator distributivnog sistema, kad god obavlja tu funkciju, nabavlja energiju koju koristi za pokrivanje energetske gubitaka kao i rezerve kapacitete u svom sistemu u skladu sa transparentnim, nediskriminirajućim i tržišno zasnovanim procedurama. Ovaj zahtjev ne dovodi u pitanje korišćenje električne energije nabavljene na osnovu ugovora zaključenih prije 1. januara 2002. godine.
6. Ako je operator distributivnog sistema odgovoran za balansiranja elektroenergetskog sistema, pravila koja usvoji u tu svrhu su objektivna, transparentna i nediskriminirajuća, uključujući i pravila za zaračunavanje naknada za energetske neravnoteže koje plaćaju korisnici njihovih mreža. Rokovi i uslovi za pružanja takvih usluga od strane operatora distributivnih sistema, uključujući pravila i tarife, utvrđuju se u skladu sa članom 37(6) na nediskriminirajući način koji odražava troškove, i javno se objavljuju.

7. Prilikom planiranja razvoja distributivne mreže, operator distributivnog sistema uzima u obzir mjere energetske efikasnosti/upravljanja potražnjom ili distribuirane proizvodnje koje mogu odgovoriti potrebu za unapređenjem ili zamjenom elektroenergetskih kapaciteta.

Član 26

Razdvajanje operatora distributivnih sistema

1. Ako je operator distributivnog sistema dio vertikalno integrisanog preduzeća, on je nezavisan od drugih aktivnosti koje nijesu vezane za distribuciju najmanje u smislu pravnog oblika, organizacije i odlučivanja. Ova pravila ne stvaraju obavezu vlasničkog razdvajanja osnovnih sredstava operatora distributivnog sistema od vertikalno integrisanog preduzeća.
2. Pored zahtjeva iz stava 1 gdje je operator distributivnog sistema dio vertikalno integrisanog preduzeća, operator distributivnog sistema je nezavisan od ostalih aktivnosti koje se ne odnose na distribuciju u smislu svoje organizacije i odlučivanja. Da bi se to postiglo, primjenjuju se slijedeći kriterijumi:
 - (a) one osobe koje su odgovorne za upravljanje operatorom prenosnog sistema ne moraju učestvovati u strukturama kompanije integrisanog elektroenergetskog preduzeća koje je odgovorno, direktno ili indirektno, za svakodnevni rad proizvodnje, distribucije i snabdijevanja električnom energijom;
 - (b) moraju se preduzeti odgovarajuće mjere kako bi se osiguralo da se profesionalni interesi osoba koje su odgovorne za upravljanje operatorom distributivnog sistema uzmu u obzir na način koji im osigurava nezavisno djelovanje;
 - (c) operator distributivnog sistema ima efektivna prava odlučivanja koja su nezavisna od integrisanog elektroenergetskog preduzeća s obzirom na sredstva potrebna za rad, održavanje i razvoj mreže. U svrhu izvršavanja ovih zadataka operatoru distributivnog sistema stoje na raspolaganju potrebni resursi, uključujući ljudske, tehničke, fizičke i finansijske. To ne sprečava postojanje odgovarajućih mehanizama za koordinaciju kojima se osigurava zaštita prava ekonomskog i upravljačkog nadzora koji ima matična kompanija po pitanju povrata na imovinu u zavisnom preduzeću a koja su indirektno regulisana članom 37(6). Konkretno, time matična kompanija ima mogućnost davanja saglasnosti na godišnji finansijski plan, ili neki drugi ekvivalentni instrument operatora distributivnog sistema i postavljanja globalnih ograničenja na nivoe zaduživanja svojih podružnih preduzeća. Matična kompanija nema pravo da daje uputstva vezana za svakodnevni rad, niti uputstva u vezi pojedinačnih odluka vezanih za izgradnju ili unapređenje distributivnih vodova ukoliko iste ne prelaze usvojeni finansijski plan, ili neki drugi ekvivalentan instrument;
 - (d) operator distributivnog sistema uspostavlja program uskladjivanja, kojim se određuju mjere kojima se isključuje mogućnost diskriminatornog ponašanja, kao i odgovarajuće praćenje njegovog nadgledanja. Program određuje posebne obaveze zaposlenih vezane uz ispunjenje tog cilja. Lice ili tijelo zaduženo za monitoring programa saglasnosti, te

referent za saglasnost operatora distributivnog sistema, dostavljaju regulatornom tijelu iz člana 35(1) godišnji izvještaj u kojem su sadržane mjere koje su preduzete, i taj se izvještaj objavljuje. Referent za saglasnost operatora distributivnog sistema je potpuno nezavistan i ima pristup svim potrebnim informacijama operatora distributivnog sistema i nekog drugog srodnog preduzeća prilikom izvršenja svog zadatka.

3. Ako je operator distributivnog sistema dio vertikalno integrisanog preduzeća, zemlje članice osiguravaju da regulatorna tijela ili neka druga kompetentna tijela kontrolišu aktivnosti operatora distributivnog sistema tako da on ne može da koristi prednost svoje vertikalne integracije za narušavanje konkurencije. Konkretno, vertikalno integrisani operatori distributivnog sistema ne mogu biti zamijenjeni, u svojoj komunikaciji i zaštićenog imena, posebnim identitetom ogranka za snabdijevanje vertikalno integrisanog preduzeća.

4. Zemlje članice mogu da odluče da ne primjenjuju stavove 1, 2 i 3 na integrisana elektroenergetska preduzeća koja opslužuju manje od 100 000 priključenih potrosaca, ili koja opslužuju male izolovane sisteme.

Član 27

Obaveza povjerljivost za operatore distributivnih sistema

Ne dovodeći u pitanje član 30 ili bilo koju drugu zakonsku obavezu otkrivanja informacija, operator distributivnog sistema mora čuvati u tajnosti komercijalno osjetljive informacije do kojih je došao u toku obavljanja svojih poslova, i spriječiti pristrasno otkrivanje informacija o svojim vlastitim aktivnostima koje mogu predstavljati komercijalnu prednost.

Član 28

Zatvoreni distributivni sistemi

1. Zemlje članice mogu da obezbijede da nacionalna regulatorna tijela ili druga kompetentna tijela klasifikuju sistem koji distribuira električnu energiju u okviru geografski zatvorene industrijske, komercijalne lokacije ili lokacije zajedničkih usluga kao zatvoreni distributivni sistem koji, ne dovodeći u pitanje paragraf 4, ne snabdijeva potrošače iz kategorije domaćinstva ukoliko:

- a) su zbog specifičnih tehničkih ili razloga sigurnosti, poslovanje ili proces proizvodnje korisnika tog sistema integrisani; ili
- b) taj sistem distribuira električnu energiju primarno vlasniku ili operatoru sistema ili njegovim povezanim preduzećima.

2. Zemlje članice mogu da obezbijede da nacionalna regulatorna tijela izuzmu operatora zatvorenog distributivnog sistema iz:

- a) zahtjeva datog u članu 25(5) koji se odnosi na nabavku energija koju oni koristi za pokriće energetskih gubitaka i rezervnog kapaciteta u svom sistemu u skladu sa transparentnim, nediskriminatornim i na tržištu zasnovanim procedurama;

b) zahtjeva datog u članu 32(1) da tarife, ili metodologije na kojima se temelji njihov obračun budu odobrene prije njihovog stupanja na snagu u skladu sa članom 37.

3. Ukoliko se odobrava izuzeće dato u paragrafu 2, važeće tarife, ili metodologije na kojima se temelji njihovo obračun se pregledavaju i odobravaju u skladu sa članom 37 na zahtjev korisnika zatvorenog distributivnog sistema.

4. Uzgredna upotreba od strane malog broja domaćinstava angažovanih kod ili na sličan način povezanih sa vlasnikom distributivnog sistema i lociranih na području koje opslužuje zatvoreni distributivni sistem ne sprečavaju odobrenje izuzeća datog u paragrafu 2.

Član 29

Kombinovani operator

Član 26(1) ne sprečava poslovanje kombinovanog operatora prenosnog i distributivnog sistema ukoliko operator poštuje član 9(1), ili 13 I 14, ili poglavlje V ili potpada pod član 44(2).

POGLAVLJE VII

RAZDVAJANJE I TRANSPARENTNOST RAČUNA

Član 30

Pravo pristupa računu

1. Zemlje članice ili svako kompetentno tijelo koje oni odrede, uključujući i regulatorna tijela iz člana 35 imaju pravo pristupa računima elektroenergetskih preduzeća u skladu sa članom 31, u mjeri u kojoj je to potrebno da obavljanje njihovih funkcija.

2. Zemlje članice ili svako kompetentno tijelo koje oni odrede, uključujući i regulatorna tijela moraju držati u tajnosti komercijalno osjetljive informacije. Zemlje članice mogu da obezbijede otkrivanje takvih informacija ako je to potrebno da bi kompetentna tijela mogla obavljati svoje funkcije.

Član 31

Razdvajanje računa

1. Zemlje članice preduzimaju sve potrebne korake kako bi osigurale da se računi elektroenergetskih preduzeća čuvaju u skladu sa stavovima 2 i 3.

2. Elektroenergetska preduzeća, kakav god bio njihov sistem vlasnika ili pravni oblik, sačinjavaju, prilažu na reviziju i objavljuju svoje godišnje račune u skladu sa pravilima nacionalnog zakona koji se bavi godišnjim računima kompanija ograničenih dugovanja usvojenih u skladu sa Četvrtom

direktivom Savjeta 78/660/EC od 25.jula 1978 i zasnovano na članu 44(2)(g)⁽²¹⁾ Ugovora o godišnjim računima kompanija određenog tipa ⁽²²⁾.

Preduzeća koja nisu pravno obavezana da objavljuju svoje godišnje račune, čuvaju kopiju istih i stavljaju na raspolaganje javnosti u svojoj direkciji.

3. Elektroenergetska preduzeća, u svom internom računovodstvu, vode odvojene račune za svaku od svojih prenosnih i distributivnih aktivnosti kao što bi se to od njih zahtijevalo kad bi te pomenute aktivnosti obavljala posebna preduzeća, sa ciljem izbjegavanja diskriminacije, unakrsnog subvencioniranja i narušavanja konkurentnosti. Oni također vode i račune, koji mogu biti konsolidovani, za druge elektroenergetske aktivnosti koje se ne odnose na prenos ili distribuciju. Do 1.jula 2007.godine oni vode odvojene račune za aktivnosti snabdijevanja kvalifikovanih kupaca i aktivnosti snabdijevanja nekvalifikovanih kupaca. Prihod od vlasništva nad prenosnim/distributivnim sistemom navodi se u računima. Prema potrebi, oni vode konsolidovane račune za druge aktivnosti koje nisu vezane za električnu energiju. Interni računi uključuju bilans stanja i bilans uspjeha za svaku aktivnost.

4. Revizija iz stava 2 posebno provjerava poštovanje obaveza izbjegavanja diskriminacije i unakrsne subvencije datih stavu 3.

POGLAVLJE VII

ORGANIZACIJA PRISTUPA SISTEMU

Član 32

Pristup trećeg lica

1. Zemlje članice osiguravaju implementaciju sistema pristupa treće strane prenosnim i distributivnim sistemima na osnovu objavljenih tarifa koje se primjenjuju na sve kvalifikovane kupce objektivno i bez diskriminacije između korisnika sistema. Zemlje članice osiguravaju odobravanje ovih tarifa ili metodologija za njihovo izračunavanje prije njihovog stupanja na snagu u skladu sa članom 37 i objavljivanje ovih tarifa i metodologija-ako su odobrene samo metodologije- prije njihovog stupanja na snagu.

2. Operator prenosnog ili distributivnog sistema može da odbije pristup mreži ako za to nema potrebnih kapaciteta. Takvo odbijanje mora da bude potkrijepljeno valjanim razlozima, posebno u smislu člana 3, koji su zasnovani na objektivnim i tehnički i ekonomski opravdanim kriterijumima. Ako su zemlje članice tako odredile, regulatorna tijela ili zemlje članice osiguravaju da se ovi kriterijumi primjenjuju konsistentno i da korisnik sistema kojem je odbijen pristup može da koristi proceduru za rješavanje spora. Prema potrebi i u slučaju uskraćivanja pristupa, regulatorna tijela također osiguravaju da operator prenosnog ili distributivnog sistema pruža relevantne informacije o

²¹ Naslov Direktive 78/660/EEC je korigovan kako bi se uzelo u obzir ponovno numerisanje članova Sporazuma o osnovanju Evropske zajednice u skladu sa članom 12 Sporazuma Amsterdama; originalna referenca je bila član 54(3)(g).

²² OJ L 222, 14.8.1978,p.11

mjerama koje su potrebne za unapređenje mreže. Strani koja zahtijeva takvu informaciju može se zaračunati razumna naknada koja odražava troškove pružanja takve informacije.

Član 33

Otvaranje tržišta i recibrocitet(uzajamnost)

1. Zemlje članice osiguravaju da kvalifikovani kupci budu:
 - a. do 1.jula 2004. godine kvalifikovani kupci kako je predviđeno u članu 19 (1) do (3) Direktive 96/92/EZ. Zemlje članice objavljuju kriterije za definisanje ovih kvalifikovanih kupaca do 31.januara svake godine;
 - b. od 1.jula 2004.godine svi kupci osim domaćinstava;
 - c. od 1.jula 2007.godine, svi kupci.
2. U svrhu izbjegavanja neravnoteže u otvaranju elektroenergetskih tržišta:
 - (a) ugovori za snabdijevanje električnom energijom sa kvalifikovanim kupcima u sistemu druge zemlje članice se ne zabranjuju ako se kupac smatra kvalifikovanim u oba sistema; i
 - (b) u slučajevima kada se transakcija opisana u tački (a) odbije jer je kupac kvalifikovan samo u jednom od dva sistema, Komisija može obavezati stranu koja odbija pristup, uzimajući u obzir situaciju na tržištu i zajednički interes, da izvrši traženo snabdijevanje na zahtjev zemlje članice u kojoj se nalazi kvalifikovani kupac.

Član 34

Direktni vodovi

1. Zemlje članice preduzimaju potrebne mjere kako bi omogućile:
 - (a) Svim proizvođačima električne energije i subjektima za snabdijevanje električnom energijom osnovanim unutar njihove teritorije da snabdijevaju svoje poslovne prostorije, podružnice i kvalifikovane kupce preko direktnog voda;
 - (b) proizvođaču i subjektu za snabdijevanje električnom energijom da vrši snabdijevanje svakog kvalifikovanog kupca na svojoj teritoriji preko direktnog voda.
2. Zemlje članice uspostavljaju kriterije za dodjelu ovlaštenja za izgradnju direktnih vodova na svojoj teritoriji. Ovi kriteriji moraju biti objektivni i nediskriminirajući.
3. Mogućnost snabdijevanja električnom energijom putem direktnog voda u skladu sa stavom 1 ne utiče na mogućnost sklapanja ugovora o električnoj energiji u skladu sa članom 32.

4. Zemlje članice mogu izraditi odobrenje za izgradnju direktnog voda pod uslovom da je odbijen pristup sistemu shodno članu 32, ili da je pokrenuta procedura za rješavanje sporova po članu 37.

5. Zemlje članice mogu da odbiju izdavanje ovlašćenja za izgradnju direktnog voda ukoliko bi takvo izdavanje odobrenja ometalo sprovedenej odredbi člana 3. Takvo odbijanje mora biti potkrijepljeno valjanim razlozima.

NACIONALNA REGULATORNA TIJELA

Član 35

Imenovanje i nezavisnost regulatornih tijela

1. Svaka zemlja članica imenuje jedno nacionalno regulatorno tijelo na nacionalnom nivou.
2. Paragraf 1 ovog člana ne dovodi u pitanje imenovanje drugih regulatornih tijela na regionalnom nivou u okviru zemalja članica, ukoliko postoji jedan viši predstavnik u svrhu zastupanja i kontakta na nivou Zajednice u okviru odbora regulatora Agencije u skladu sa članom 14(1) Regulacije EZ br. 713/2009.
3. Iznimno iz paragrafa 1 ovog člana, zemlja članica može da imenuje regulatorna tijela za male sisteme u geografski odvojenom regionu čija je potrošnja u 2008.g bila manja od 3% ukupne potrošnje zemlje članice čiji su dio. Ovo istupanje ne dovedu u pitanje imenovanje jednog višeg predstavnika u svrhu zastupanja i kontakta na nivou Zajednice u okviru odbora regulatora Agencije u skladu sa članom 14(1) Regulacije EZ br. 713/2009.
4. Zemlje članice garantuju nezavisnost regulatornog tijela i obezbjeđuju da ono svoje nadležnosti sprovodi nepristrasno i transparentno. U tu svrhu, zemlje članice osiguravaju da regulatorno tijelo, prilikom izvršenja regulatornih zadataka datih ovom direktivnom i odnosnim zakonom, bude:
 - a) pravno razdvojeno i funkcionalno nezavisno od svih drugih javnih ili privatnih subjekata,
 - b) osigurava da njegovi zaposleni i lica odgovorna za njegovo upravljanje:
 - i) djeluju nezavisno od bilo kakvog tržišnog interesa, i
 - ii) ne traže ili primaju direktne instrukcije od nekog vladinog ili drugog javnog ili privatnog organa kod sprovođenja regulatornih zadataka. Ovaj zahtjev ne isključuje, prema potrebi, na usku saradnju sa drugim relevantnim nacionalnim tijelima ili opšte političke smjernice koje vlada izdaje, a koje se ne odnose na regulatorne moći i obaveze date članom 37.
5. u cilju zaštite nezavisnosti regulatornog tijela, zemlje članice posebno osiguravaju da:
 - a) regulatorno tijelo može da donese autonomne odluke, nezavisno od bilo kojeg političkog tijela, i ima odvojena godišnja bužetska izdvajanja, sa autonomijom u

primjeni alociranog budžeta, i adekvatne ljudske i finansijske resurse za sprovođenje svojih zaduženja, i

- b) da se članovi odbora regulatornog tijela, ili u odsustvu odbora, najviše rukovodstvo regulatornog tijela imenuju na određeni period od pet do sedam godina koji se može još jednom obnoviti.

U pogledu tačke b) prvog podparagrafa, zemlje članice obezbjeđuju za odbor ili članove najvišeg rukovodstva adekvatnu šemu rotacije. Članovi odbora ili, u odsustvu odbora, članovi najvišeg rukovodstva mogu biti razriješeni dužnosti u toku svojih mandata samo ukoliko ne ispunjavaju uslove date ovim članom ili budu okrivljeni za loše upravljanje prema nacionalnom zakonu.

Član 36.

Opšti ciljevi regulatornog tijela

Izvršavajući regulatorne zadatke navedenih u ovoj Direktivi, regulatorno tijelo preuzima sve razumne mjere u cilju sprovođenja sljedećih ciljeva datih u okviru njihovih dužnosti i ovlašćenja utvrđenih u članu 37, uz konsultaciju sa drugim relevantnim nacionalnim tijelima uključujući tijela za konkurenciju, ne dovodeći u pitanje njihove nadležnosti:

- a) U saradnji sa Agencijom, regulatornim tijelima drugih zemalja članica i Komisijom, promovisanje konkurentnog, bezbjednog i ekološki održivog internog tržišta električne energije u Zajednici, i efikasno otvaranje tržišta za sve potrošače i snabdjevače u Zajednici i osiguranje adekvatnih uslova za efikasno i pouzdano funkcionisanje elektro energetske mreže, uzimajući u obzir dugoročne ciljeve,
- b) razvoj konkurentnih i djelotvornih regionalnih tržišta u Zajednici radi ostvarenja ciljeva iz tačke a),
- c) eliminisanje restrikcija za trgovinu električnom energijom između zemalja članica, uključujući razvoj adekvatnih prekograničnih prenosnih kapaciteta kako bi se podmirila tražnja i podsticanje integracije nacionalnih mreža koja može olakšati tokove električne energije u Zajednici,
- d) pružanje pomoći u cilju postizanja troškovno najefikasnijeg razvoja bezbjednih, pouzdanih i efikasnih nediskriminatornih sistema koji su orjentisani na potrošača, i promovisanje adekvatnosti sistema i, u skladu sa opštim ciljevima energetske politike, energetske efikasnosti kao i integracije električne energije velikog i malog razmjera prozvedene iz obnovljivih izvora energije i distribuirane proizvodnje u prenosne i distributivne mreže,
- e) olakšavanje pristupa mreži za novi proizvodni kapacitet, a posebno uklanjanja barijera koje mogu spriječiti pristup novih tržišnih aktera i električnoj energiji iz obnovljivih izvora,
- f) osiguranje adekvatnih podsticaja za operatora sistema i korisnike sistema, kratkoročno i dugoročno, u svrhu povećanja efikasnosti rada sistema i podsticanja integracije tržišta,
- g) obezbjeđenje koristi za potrošače od efikasnog funkcionisanja njihovih nacionalnih tržišta, promovisanjem efikasne konkurencije i pružanjem pomoći kod osiguranja zaštite potrošača,

- h) pružanje pomoći za postizanje visokih standarda univerzalnih i javnih usluga kod snabdijevanja električnom energijom doprinoseći zaštiti ugroženih potrošača i kompatibilnosti procesa razmjene podataka potrebnih za potrošačevu zamjenu snabdjevača.

Član 37

Dužnosti i ovlaštenja regulatornih tijela

1. Regulatorno tijelo ima sljedeća zaduženja:
 - a) utvrđivanje ili odobravanje prenosnih i distributivnih tarifa ili njihovih metodologija, u skladu sa transparentnim kriterijumom ,
 - b) osiguranje usklađenosti operatora prenosnog i distributivnog sistema, i ako je relevantno, vlasnika sistema, kao i svih elektroenergetskih subjekata sa njihovim obavezama datim u ovoj Direktivi i drugim relevantnim zakonom Zajednice, uključujući i prekogranična pitanja,
 - c) saradnja sa regulatornim tijelom/a odnosnih zemalja članica i Agencijom u pogledu prekograničnih pitanja,
 - d) usklađivanje sa i implementacija relevantnih pravno obavezujućih odluka Agencije i Komisije,
 - e) godišnje izvještavanje relevantnih organa zemalja članica, Agencije i Komisiji o svojim aktivnostima i izvršenju svojih obaveza. Takvi izvještaji pokrivaju preduzete korake i rezultate postignute u pogledu svih zadataka datih u ovom članu,
 - f) osiguranje nepostojanja unakrsnog subvencioniranja između aktivnosti prenosa, distribucije i snabdijevanja,
 - g) monitoring investicionih planova operatora prenosnog sistema, i ocjenjivaje investicionih planova operatora prenosnog sistema u svojem godišnjem izvještaju s obzirom na njihovu konsistentnost sa planom razvoja mreže na nivou Zajednice datim u članu 8(3)(b) Regulacije EZ. Br. 714/2009; takva ocjena može da uključi preporuke za izmjenu ovih investicionih planova,
 - h) monitoring usklađenosti sa i pregledavanje dosadašnjeg učinka pravila o bezbjednosti i pouzdanosti mreže i utvrđivanje ili odobravanje standarda i zahtjeva za kvalitetom usluga i snabdijevanje ili doprinos istima zajedno sa drugim kompetentnim tijelima,
 - i) monitoring nivoa transparentnosti uključujući veleprodajne cijene i osiguranje saglasnosti elektroenergetskih subjekata sa obavezama transparentnosti,
 - j) monitoring nivoa i efektivnosti otvaranja tržišta i konkurencije na veleprodajnom i maloprodajnom nivou uključujući berzu električne energije, cijene za domaćinstva uključujući sisteme za plaćanje unaprijed, naknade za promjenu snabdjevača, cijene/stope

- za isključenje, naknade za i pružanje usluga održavanja, i žalbe domaćinstava, kao i sve deformacije ili restrikcije konkurencije, uključujući pružanje svih relevantnih informacija i upućivanje svih relevantnih slučajeva na relevantna tijela za konkurenciju,
- k) Monitoring pojavljivanja restriktivnih ugovornih praksi, uključujući klauzule ekskluzivnosti koje mogu da spriječe velike potrošače koji nijesu domaćinstva da simultano pregovaraju sa više od jednog snabdjevača ili da ograniče njihov izbor. Ako je moguće, nacionalna regulatorna tijela obavještavaju nacionalna tijela za konkurenciju o takvim praksama,
 - l) Poštovanje ugovorne slobode u pogledu ugovora o prekidnom snabdijevanju (upravljanoj potrošnji) i dugoročnim ugovorima pod uslovom da su kompatibilni sa zakonom Zajednice i konsistentni sa politikama Zajednice,
 - m) Monitoring vremena potrebnog operatorima prenosnog i distributivnog sistema za konekciju i popravke,
 - n) Pružanje pomoći, zajedno sa drugim relevantnim tijelima, kod osiguranja efektivnosti i primjenljivosti mjera zaštite potrošača uključujući one koje su date u Aneksu 1,
 - o) Objavljivanje preporuka, najmanje jednom godišnje, u pogledu usklađenosti cijena za snabdijevanje sa članom 3 i njihovo dostavljanje tijelima za konkurenciju, gdje je moguće,
 - p) Osiguranje pristupa podacima o potrošnji potrošača, pružanje lako razumljivog harmonizovanog formata podataka o potrošnji na nacionalnom nivou za opcionu upotrebu i brz pristup svih potrošača takvim podacima shodno tački h Aneksa I,
 - q) Monitoring implementacije pravila koja se odnose na uloge i odgovornosti operatora prenosnog sistema, operatora distributivnog sistema, snabdjevača i potrošača i drugih učesnika na tržištu shodno Regulaciji EZ br. 714/2009,
 - r) Monitoring investicija u proizvodne kapacitete u vezi sa sigurnošću u snabdijevanju,
 - s) Monitoring tehničke saradnje između operatora prenosnog sistema Zajednice i operatora prenosnog sistema treće zemlje,
 - t) Monitoring implementacije mjera bezbjednosti datih u članu 42, i
 - u) Doprinos kompatibilnosti procesa razmjene podataka za najvažnije tržišne procese na regionalnom nivou.
2. Ako je zemlja članica tako odredila, obaveze monitoringa date u paragrafu 1 mogu da sprovedu druga tijela osim regulatornog tijela. U takvom slučaju, informacije koje su rezultat takvog monitoringa stavljaju se na raspolaganje regulatornom tijelu u najkraćem mogućem roku.

Pri obavljanju svojih dužnosti iz paragrafa 1 regulatorno tijelo, čuvajući svoju nezavisnost, i ne dovodeći u pitanje svoje posebne nadležnosti, prema potrebi, savjetuje sa operatorima

prenosnog sistema i blisko saraduje sa drugim relevantnim nacionalnim tijelima u skladu sa principima bolje regulacije

Sva odobrenja koja daje regulatorno tijelo ili Agencija na osnovu ove direktive ne dovode u pitanje niti jednu buduću primjereno opravdanu upotrebu ovlašćenja iz ovog člana od strane regulatornog tijela niti kazne koje uvedu druga relevantna tijela ili Komisija.

3. Pored obaveza datih u paragrafu 1 ovog člana, nakon odabira nezavisnog operatora sistema na osnovu člana 13, regulatorno tijelo:
 - a) nadgleda ispunjavanje obaveza iz ovog člana od strane vlasnika prenosnog sistema i nezavisnih operatora sistema, i određuje kazne za neispunjavanje tih obaveza u skladu sa paragrafom 4 (d),
 - b) nadgleda odnose i komunikacije između nezavisnog operatora sistema i vlasnika prenosnog sistema kako bi se osigurala ispunjavanje obaveza od strane nezavisnog operatora sistema, a posebno odobrava ugovore i djeluje kao organ za rješavanje spora između nezavisnog operatora sistema i vlasnika prenosne mreže u pogledu žalbe koju podnosi neka od strana shodno paragrafu 11,
 - c) ne dovodeći u pitanje proceduru datu u članu 13(2)(c), za prvi desetogodišnji plan razvoja mreže, odobrava investiciono planiranje i višegodišnji plan razvoja mreže koji svake godine prezentuje nezavisni operator sistema,
 - d) osigurava da tarife za pristup mreži koje naplaćuje nezavisni operator sistema uključe i naknadu za vlasnika/e mreže što obezbjeđuje adekvatno obeštećenje za objekte mreže i sve nove investicije u mrežu, ukoliko su one ekonomične i efikasno uvedene,
 - e) ima ovlašćenje da sprovede kontrole uključujući nenajavljene kontrole, u prostorijama vlasnika prenosnog sistema i nezavisnog operatora sistema, i
 - f) nadgleda korišćenje naknade za zagušenje koju naplaćuje nezavisni operator sistema u skladu sa članom 16(6) regulacije EZ 714/2009.
4. Zemlje članice osiguravaju da regulatorna tijela dobiju ovlašćenje koje im omogućava da sprovedu svoje obaveze date u paragrafima 1,3 i 6 na efikasan i ekspeditivan način. U tu svrhu regulatorno tijelo ima najmanje sljedeće moći:
 - a) da izda obavezujuće odluke za energetske subjekte,
 - b) sprovodi istraživanja funkcionisanja tržišta električne energije, i donošenje odluke i uvođenje svih potrebnih i proporcionalnih mjera za promociju efikasne konkurencije i osigura adekvatno funkcionisanje tržišta. Ako je moguće, regulatorno tijelo je ovlašćeno da saraduje sa nacionalnim tijelom za konkurenciju i regulatorima na finansijskom tržištu ili Komisijom kod sprovođenja istraživanja koja se odnose na zakon o konkurenciji,

- c) da od energetskih subjekata zahtijeva informacije koje su relevantne za ispunjenje svih njihovih zadataka, uključujući opravdanje za odbijanje pristupa trećoj strani, i sve informacije o mjerama potrebnim za unapređenje mreže,
 - d) da nametne efektivne, proporcionalne i odgovarajuće mjere energetskim subjektima koji se ne pridržavaju obaveza datih u direktivi ili neke druge relevantne pravno obavezujuće odluke regulatornog tijela ili Agencije, ili da predloži da kompetentni sud nametne takve kazne. To će uključiti moć uvođenja ili predlaganja uvođenja kazni za neispunjavanje njihovih obaveza iz ove Direktive u iznosu do 10% godišnjeg prometa operatora prenosnog sistema za operatora prenosnog sistema ili do 10% godišnjeg prometa vertikalno integrisanog subjekta za vertikalno integrisane subjekte, zavisno od slučaja, i
 - e) adekvatna prava na ispitivanje i relevantne moći davanja instrukcija za rješavanje sporova datih u paragrafu 11 i 12.
5. Pored obaveza i moći koje su im povjerene shodno paragrafima 1 i 4 ovog člana, ako je operator prenosnog sistema imenovan u skladu sa poglavljem V, regulatorno tijelo ima najmanje sljedeće obaveze i moći:
- a) Uvođenje kazni u skladu sa paragrafom 4(d) za diskriminatorno ponašanje u korist vertikalno integrisanog subjekta,
 - b) Nadgledanje komunikacije između operatora prenosnog sistema i vertikalno integrisanog subjekta kako bi osigurali da se operator prenosnog sistema prodržava svojih obaveza,
 - c) Djelovanje u svojstvu organ za rješavanje sporova između vertikalno integrisanog subjekta i operatora prenosnog sistema u pogledu svake žalbe dostavljene shodno paragrafu 11,
 - d) nadgledanje komercijalnih i finansijskih odnosa uključujući zajmove između vertikalno integrisanog subjekta i operatora prenosnog sistema,
 - e) odobravanje svih komercijalnih i finansijskih sporazuma između vertikalno integrisanog subjekta i operatora prenosnog sistema pod uslovom da su oni u skladu sa tržišnim uslovima,
 - f) zahtijevanje opravdanje od vertikalno integrisanog subjekta kada to objavi referent za žalbe u skladu sa članom 21(4). Takvo opravdanje posebno uključuje dokazivanje da nije došlo do diskriminatornog ponašanja u korist vertikalno integrisanog preduzeća,
 - g) kontrole, uključujući i nenajavljene kontrole, u prostorijama vertikalno integrisanog subjekta i operatora prenosnog sistema, i
 - h) prenošenje svih ili posebnih zadataka operatora prenosnog sistema na nezavisnog operatora sistema imenovanog u skladu sa članom 13. u slučaju kad operator prenosnog sistema uporno krši svoje obaveze iz ove direktive, a posebno u slučaju ponovnog diskriminatornog ponašanja u korist vertikalno integrisanog subjekta.

6. Regulatorna tijela su odgovorna da, u dovoljnom roku prije njihovog stupanja na snagu, utvrde ili odobre najmanje metodologije za izračunavanje ili utvrđivanje rokova i uslova za:
 - a) konekciju i pristup nacionalnim mrežama, uključujući prenosne i distributivne tarife ili njihove metodologije. Ove tarife ili metodologije omogućavaju potrebne investicije u mreže koje se sprovode na način koji omogućava održivost meža,
 - b) pružanje balansnih usluga koje se sprovode na najekonomičniji način i pružanje odgovarajućih podsticaja korisnicima mreže kako bi izbalansirali svoje inpute(predaje) i rezultate(preuzimanja). Balansne usluge se pružaju na pravedan i nediskriminatoran način i zasnivaju se na objektivnom kriterijumu, i
 - c) pristup prekograničnim infrastrukturama uključujući procedure za alokaciju kapaciteta i upravljanje zagušenjem.
7. Metodologije ili rokovi i uslovi dati u paragrafu 6 se objavljuju.
8. Kod utvrđivanja ili odobravanja tarifa ili metodologija i balansnih usluga, regulatorna tijela osiguravaju da su operator prenosnog i distributivnog sistema adekvatno podstaknuti kako kratkoročno tako i dugoročno, u cilju povećanja efikasnosti, podsticanja integracije tržišta i sigurnosti u snabdijevanju i podrške odnosnih aktivnosti na istraživanju.
9. Regulatorna tijela nadgledaju upravljanje zagušenjem u nacionalnim elektroenergetskim sistemima, uključujući interkonektore i implementaciju pravila za upravljanje zagušenjem. U tu svrhu, operatori prenosnog sistema ili operatori tržišta dostavljaju nacionalnim regulatornim tijelima svoja pravila za upravljanje zagušenjem uključujući alokaciju kapaciteta. Nacionalna regulatorna tijela mogu da traže izmjenu ovih pravila.
10. Regulatorna tijela su ovlašćena da, prema potrebi, zahtijevaju od operatora prenosnog i distributivnog sistema da izmijene rokove i uslove, uključujući tarife ili metodologije date u ovom članu, kako bi se osigurala njihova proporcionalnost i primjena na nediskriminatoran način. U slučaju kašnjenja u utvrđivanju prenosne i distributivne tarife, regulatorna tijela imaju ovlaštenje da utvrde ili odobre privremene prenosne i distributivne tarife ili metodologije i da donesu odluku o adekvatnim mjerama za kompenzaciju ukoliko finalne prenosne i distributivne tarife ili metodologije odstupaju od ovih privremenih tarifa ili metodologija.
11. Strana koja ima primjedbu na račun operatora prenosnog ili distributivnog sistema u vezi sa obavezama operatora datim u ovoj Direktivi, može svoju žalbu uputiti regulatornom tijelu koje će, djelujući kao organ za rješavanje spora donijeti odluku u roku od dva mjeseca nakon prijema žalbe. Rok se može produžiti za još dva mjeseca ukoliko regulatorno tijelo zatraži dodatne informacije. Taj se produženi rok može dodatno produžiti uz pristanak podnosioca žalbe. Odluka regulatornog tijela je obavezujuća osim i dok se ne poništi nakon žalbenog postupka.
12. Strana koja je pogođena i koja ima pravo žalbe na odluku o metodologijama donesenim shodno ovom članu ili u slučaju kada je regulatorno tijelo dužno da se konsultuje u vezi sa

- pedloženim tarifama ili metodologijama, može zatražiti ponovno razmatranje žalbe najkasnije u roku od dva mjeseca, ili nekom kraćem roku koji osiguravaju zemlje članice, nakon objavljivanja odluke ili predloga odluke. Takva žalba nema suspenzivni efekat.
13. Zemlje članice kreiraju adekvatne i efikasne mehanizme za regulaciju, kontrolu i transparentnost kako bi se izbjegla zloupotreba dominantne pozicije, naročito na štetu potrošača, svako grabljivo ponašanje. Ovi mehanizmi uzimaju u obzir odredbe Sporazuma a posebno njegov član 82.
 14. Zemlje članice osiguravaju preduzimanje adekvatnih mjera uključujući upravne i kaznene postupke u skladu sa svojim nacionalnim zakonom, protiv fizičkih ili pravnih lica odgovornih za nepoštovanje pravila povjerljivosti utvrđenih ovom direktivom.
 15. Žalbe spomenute u paragrafima 11 i 12 ne dovode u pitanje ostvarivanje prava žalbe shodno zakonu zajednice i nacionalnom zakonu.
 16. Odluke koje donose regulatorna tijela moraju biti u potpunosti argumentovana i opravdana što omogućava sudsku reviziju. Odluke moraju biti javno dostupne uz istovremeno čuvanje povjerljivosti komercijalno osjetljivih informacija.
 17. Zemlje članice obezbjeđuju odgovarajuće mehanizme na nacionalnom nivou na osnovu kojih strana na koju utiče odluka regulatornog tijela ima pravo žalbe tijelu nezavisnom u odnosu na uključene strane ili bilo koje vlade.

Član 38

Regulatorni režim za prekogranična pitanja

1. Regulatorna tijela se međusobno konsultuju i sarađuju jedna s drugima, obezbjeđuju jedna drugima i Agenciji informacije potrebne za izvršenje njihovih zadataka iz ove Direktive. Tijelo koje prima razmijenjene informacije osigurava isti nivo povjerljivosti kao što je nivo koji se zahtijeva od tijela koje je izvor informacija.
2. Regulatorna tijela sarađuju makar na regionalnom nivou u cilju:
 - a) podsticanja kreiranja operativnih aranžmana za obezbjeđenje optimalnog upravljanja mrežom, promovisanja zajedničkih berzi električne energije i alokacije prekograničnog kapaciteta, i za obezbjeđenje adekvatnog nivoa interkonektivnog kapaciteta uključujući slobodnu novu interkonekciju u okviru regiona i između regiona kako bi se omogućio razvoj efektivne konkurencije i poboljšanje sigurnosti u snabdijevanju bez diskriminacije između subjekata za snabdijevanje u različitim zemljama članicama,
 - b) Koordinacije izrade svih mrežnih kodeksa za relevantne operatore prenosnog sistema i druge učesnike tržišta,
 - c) Koordinacije izrade pravila koja rukovode upravljanjem zagušenjem.
3. Nacionalna regulatorna tijela imaju pravo da sklope kooperativne sporazume jedna sa drugim kako bi se podstakla regulatorna saradnja.

4. Aktivnosti date u paragrafu 2 sprovode se, ako je prikladno, uz konsultaciju sa drugim relevantnim nacionalnim tijelima ne dovodeći u pitanje njihove posebne nadležnosti.
5. Komisija može da usvoji smjernice vezane za djelokrug obaveza regulatornih tijela u pogledu saradnje sa drugim tijelima i Agencijom. Ove mjere, dizajnirane u svrhu izmjene elemenata ove Direktive koji nijesu ključni putem njihove dopune, usvajaju se u skladu sa regulatornom procedurom uz temeljnost na koju upućuje član 46(2).

Član 39

Saglasnost sa smjernicama

1. Svako regulatorno tijelo i komisija mogu da traže mišljenje agencije u pogledu saglasnosti odluke koju je donijelo regulatorno tijelo sa smjernicama na koje upućuje ova Direktiva ili regulacija EZ br 714/2009.
2. Agencija daje svoje mišljenje regulatornom tijelu koje je to tražilo ili Komisiji i regulatornom tijelu koje je donijelo odnosnu odluku u roku od tri mjeseca od datuma prijema zahtjeva.
3. Ako regulatorno tijelo koje je donijelo odluku ne djeluje u skladu sa odlukom Agencije u periodu od četiri mjeseca od datuma prijema mišljenja, Agencija o tome informiše Komisiju.
4. Svako regulatorno tijelo može da informiše Komisiju ako smatra da odluka relevantna za prekograničnu trgovinu koju je donijelo neko drugo regulatorno tijelo nije u skladu sa smjernicama iz ove Direktive ili Regulacija EZ br 714/2009 u roku od dva mjeseca od datuma donošenja odluke.
5. Ako Komisija, u roku od dva mjeseca po prijemu informacija od Agencije u skladu sa paragrafom 3, ili regulatornog tijela u skladu sa paragrafom 4, ili na svoju inicijativu, u roku od tri mjeseca od datuma donošenja odluke, zaključi da postoje ozbiljne smetnje u kompatibilnosti odluke regulatornog tijela sa smjernicama iz ove Direktive ili Regulacije EZ br. 714/2009, Komisija može donijeti odluku o dodatnoj provjeri tog slučaja. U takvom slučaju ona poziva regulatorno tijelo i strane uključene u proces sa regulatornim tijelom da iznesu svoje primjedbe.
6. Kada komisija donese odluku da slučaj dalje ispita, ona će u roku od četiri mjeseca od dana donošenja takve odluke donijeti finalnu odluku:
 - a) da nema primjedbi na odluku regulatornog tijela, ili
 - b) da od regulatornog tijela zahtijeva da povuče svoju odluku na osnovu njene neusklađenosti sa smjernicama.
7. Kada Komisija ne donese odluku o dodatnoj provjeri slučaja ili konačnu odluku u rokovima datim u paragrafu 5 i 6, smatra se da Komisija nema primjedbi na odluku regulatornog tijela.

8. Regulatorno tijelo poštuje odluku Komisije da se njegova odluka povuče u roku od dva mjeseca i o tome informiše Komisiju.
9. Komisija može da usvoji smjernice koje utvrđuju detalje o proceduri koju treba pratiti za potrebe primjene ovog člana. Ove mjere, dizajnirane u svrhu izmjene elemenata ove Direktive koji nijesu ključni putem njihove dopune, usvajaju se u skladu sa regulatornom procedurom uz temeljnost na koju upućuje član 46(2).

Član 40

Vođenje evidencije

1. Zemlje članice zahtijevaju od preduzeća za snabdijevanje da nacionalnim tijelima, uključujući nacionalna regulatorna tijela, nacionalna tijela za konkurenciju i komisiju, osiguraju u roku od najmanje pet godina raspoloživost relevantnih podataka koji se odnose na sve transakcije iz ugovora o snabdijevanju električnom energijom i derivatima električne energije sklopljenih sa veleprodajnim potrošačima i operatorima prenosnog sistema, kako bi ta tijela izvršavala svoje obaveze.
2. Podaci uključuju detalje o karakteristikama, relevantnim transakcijama kao što su pravila trajanja, isporuke i obračuna, kvalitetu, datumima i vremenima izvršenja i cijenama transakcija i sredstvima za identifikaciju odnosnog veleprodajnog potrošača, kao i specifične podatke o svim neriješenim ugovorima o snabdijevanju električnom energijom i njenim derivatima.
3. Regulatorno tijelo može da donese odluku da učesnicima tržišta stavi na raspolaganje elemente ovih informacija pod uslovom da se komercijalno osjetljive informacije o individualnim učesnicima tržišta ili individualnim transakcijama ne otkrivaju. Ovaj paragraf se ne primjenjuje na informacije o finansijskim instrumentima koji su obuhvaćeni Direktivom 2004/39/EZ.
4. Da bi se osigurala jedinstvena primjena ovog člana, Komisija može da usvoji smjernice kojima se definišu metode i aranžmani za vođenej evidencije kao i oblik i sadržaj podataka koji se čuvaju. Ove mjere, dizajnirane da zamijene nevažne elemente ove direktive putem njenog dopunjavanja, usvajaju se u skladu sa regulatornom procedurom sa temeljnošću datom u članu 46(2).
5. U pogledu transakcija derivata električne energije između preduzeća za snabdijevanje i veleprodajnih potrošača i operatora prenosne mreže, ovaj član se primjenjuje tek kada Komisija usvoji smjernice date u paragrafu 4.
6. Odredbe ovog člana ne stvaraju dodatne obaveze za tijela obuhvaćena Direktivom 2004/39/EZ prema nadležnim tijelima iz paragrafa 1.

7. U slučaju da je nadležnim tijelima iz paragrafa 1 potreban pristup podacima koje posjeduju tijela obuhvaćena Direktivom 2004/39/EZ, tijela odgovorna za to na osnovu te direktive će im obezbijediti tražene podatke.

POGLAVLJE X

MALOPRODAJNA TRŽIŠTA

Član 41

Maloprodajna tržišta

Da bi se olakšao nastanak djelotvornih i transparentnih maloprodajnih tržišta u Zajednici, zemlje članice definišu uloge i odgovornosti operatora prenosnog sistema, operatora distributivnog sistema, preduzeća za snabdijevanje i potrošača, i prema potrebi, drugih učesnika tržišta u pogledu ugovornih aranžmana, obaveza prema potrošačima, razmjene podataka i pravila poravnanja, vlasništva nad podacima i odgovornosti za mjerenje.

Ova pravila se javno objavljuju, dizajnirana su u svrhu olakšanja pristupa mreži za potrošače i snabdjevače i podliježu reviziji regulatornih tijela ili drugih relevantnih nacionalnih tijela.

Veliki potrošači-nedomaćinstva imaju pravo da simultano pregovaraju sa nekoliko snabdjevača.

POGLAVLJE XI

FINALNE ODREDBE

Član 42

Mjere zaštite

U slučaju iznenadne krize na tržištu energije ili ako je ugrožena fizička bezbjednost ili sigurnost osoba, opreme ili instalacija ili integritet sistema, zemlja članica može privremeno uvesti potrebne zaštitne mjere.

Takve mjere moraju prouzrokovati najmanje moguće smetnje u funkcioniranju internog tržišta, i po svom opsegu ne smiju biti veće od onoga što je striktno potrebno za uklanjanje iznenadnih poteškoća.

O tim mjerama odnosna zemlja članica mora, bez odlaganja, obavijestiti druge zemlje članice i Komisiju, koja može odlučiti da dotična zemlja članica mora promijeniti ili ukinuti te mjere u onoj mjeri u kojoj one narušavaju tržišno nadmetanje i negativno utiču na trgovinu na način koji se kosi sa zajedničkim interesima.

Član 43

Ravnopravni uslovi

1. Mjere koje zemlje članice mogu da uvedu shodno ovoj Direktivi u cilju osiguranja ravnopravnih uslova su kompatibilne sa sporazumom, prije svega njegovim članom 30, i sa zakonom zajednice.
2. Mjere date u paragrafu 1 su proporcionalne, nediskriminatorne i transparentne. Ove mjere mogu da stupe na snagu samo nakon njihovog objavljivanja i odobrenja od strane Zajednice.
3. Komisija postupa u vezi obavještenja datog u paragrafu 2 u roku od dva mjeseca od prijema obavještenja. Ovaj period počinje jedan dan nakon prijema kompletnih informacija. U slučaju da Komisija ne postupa u roku od dva mjeseca, smatra se da nema primjedbi na objavljene mjere.

Član 44

Izuzeća

1. Zemlje članice koje, nakon stupanja Direktive na snagu, mogu dokazati da postoje značajni problemi za rad njihovih malih izolovanih sistema, mogu zatražiti izuzeće od relevantnih odredbi poglavlja IV,VI,VII,VII , kao i poglavlja III u slučaju mikro izolovanih sistema, a vezano uz obnovu, modernizaciju i proširenje postojećih kapaciteta koje im Komisija može odobriti. Komisija informiše Zemlje članice o takvim molbama prije donošenja odluke, uzimajući u obzir poštovanje povjerljivosti. Ova odluka se objavljuje u *Službenom listu Evropske Unije*.
2. član 9 se ne primjenjuje na Kipar, Luksemburg i/ili Maltu. Pored toga, članovi 26, 32 i 33 se ne primjenjuju na Maltu.

U smislu člana 9(1)(b), pojam »subjekat koji obavlja neku od funkcija proizvodnje ili snabdijevanja« ne uključuje finalne potrošače koji obavljaju neku od funkcija proizvodnje i/ili snabdijevanja električnom energijom, bilo direktno ili preko subjekata koje pojedinačno ili zajednički kontrolišu, pod uslovom da su finalni potrošači uključujući njihov godišnji prosječni udio u električnoj energiji proizvedenoj u kontrolisanim subjektima, neto kupci električne energije i pod uslovom da je ekonomska vrijednost električne energije koju prodaju trećim stranama beznačajna u odnosu na njihove ostale poslovne aktivnosti.

Član 45

Procedure za pregled (revizije)

U slučaju da Komisija u svom izvještaju iz člana 47(6) zaključi, s obzirom na način na koji je ostvaren pristup mreži u zemlji članici – a koji vodi potpuno efektivnom, nediskriminirajućem i nesmetanom pristupu mreži - da pojedine obaveze koje ova Direktiva propisuje za subjekte (uključujući i obaveze koje se odnose na pravno razdvajanje operatora distributivnog sistema) nisu proporcionalne cilju kojem se teži, Zemlja članica može da traži od Komisije izuzeće od pomenutog zahtjeva.

Zemlja članica bez odlaganja obavještava Komisiju o takvom zahtjevu i dostavlja joj sve relevantne informacije koje su potrebne kao dokaz da će zaključak iz izvještaja o efektivnom pristupu mreži ostati nepromijenjen.

U roku od tri mjeseca po prispieću obavještenja, Komisija daje svoje mišljenje o zahtjevu odnosne zemlje članice, i po potrebi, podnosi predloge Evropskom Parlamentu i Savjetu kako bi izmijenili relevantne odredbe Direktive. Komisija može da predloži, u predlozima izmjene Direktive, izuzimanje odnosne zemlje članice od određenih zahtjeva, pod uslovom da ta zemlja članica, prema potrebi, primjenjuje ravnomjerno efektivne mjere.

Član 46

Komitet

1. Komitet pomaže Komisiji.
2. Prilikom pozivanja na ovaj paragraf, primjenjuju se član 5a(1) do (4), i član 7 Direktive 1999/468/EZ uzimajući u obzir odredbe njenog člana 8.

Član 47

Izvještavanje

1. Komisija nadgleda i revidira primjenu ove Direktive i podnosi izvještaj o opštem napretku Evropskom parlamentu i Savjetu prvi put do 4 avgusta 2004.g, a nakon toga na godišnjoj osnovi. Izvještaj pokriva najmanje:
 - a) stečeno iskustvo i napredak postignut u stvaranju kompletnog i potpuno operativnog internog tržišta električne energije kao i prepreke koje još postoje s tim u vezi, uključujući i aspekte tržišne dominacije, koncentracije na tržištu, gramzivog ili nekonkurentskog ponašanja kao i njihov učinak na deformaciju tržišta;
 - b) nivo do kojeg su zahtjevi za razdvajanjem i određivanjem tarifa sadržani u ovoj Direktivi bili uspješni u osiguranju fer i nediskriminirajućeg pristupa elektroenergetskom sistemu Zajednice, kao i ekvivavlentnih nivoa konkurentnosti, a takodje i ekonomskih, ekoloških i socijalnih posljedica otvaranja elektroenergetskog tržišta za kupce;
 - c) analiza pitanja koja se odnose na nivo kapaciteta sistema i sigurnost u snabdijevanju električnom energijom u Zajednici, a posebno na postojeći i predviđeni balans između potražnje i snabdijevanja, uzimajući u obzir fizičke kapacitete za razmjenu između područja;
 - d) posebna pažnja se posvećuje mjerama koje preduzimaju zemlje članice za pokrivanje vršne tražnje i rješavanje problema podbačaja jednog ili više snabdjevača;
 - (e) primjenu izuzeća predviđenog članom 26(4) sa ciljem moguće revizije praga;
 - (f) opštu procjenu postignutog napretka s obzirom na bilateralne odnose sa trećim zemljama koje proizvode i izvoze ili transportuju električnu energiju, uključujući i

napredak u integraciji tržišta, socijalne i posljedice na životnu sredinu nastale od trgovine električnom energijom i pristup mrežama takvih trećih zemalja;

(g) potrebu za mogućim zahtjevima za usklađivanje koji nijesu vezani za odredbe ove Direktive;

(h) način na koji su Zemlje članice primijenile u praksi zahtjeve koji se tiču karakterizacije energije sadržane u članu 3(9), i način na koji su uzete u obzir svake preporuke Komisije po ovom pitanju.

Prema potrebi, ovaj izvještaj može da uključi preporuke, posebno one koje se tiču obima i modaliteta odredbi karakterizacije uključujući na primjer, način na koji se vrši upućivanje na postojeće referentne izvore kao i sadržaj ovih izvora, a posebno način na koji se informacije o uticaju na životnu sredinu koje se tiče emisije CO₂ i radioaktivnog otpada nastalih kao rezultat proizvodnje električne energije iz različitih energetske izvora mogu staviti na raspolaganju na transparentan, lako dostupan i uporediv način širom Zajednice i način na koji se mjere preduzete od strane zemalja članica za kontrolu tačnosti informacija koje su pružaju snabdjevači mogu pojednostaviti, te mjere za suzbijanje negativnih efekata tržišne dominacije i koncentracije.

2. Svake druge godine, izvještaj o napretku iz stava 1 uključuje i analizu različitih mjera preduzetih u zemljama članicama kako bi se ispunile obaveze pružanja javnih usluga, zajedno sa ispitivanjem efektivnosti ovih mjera, a posebno, njihovih uticaja na konkurentost na elektroenergetskom tržištu. Prema potrebi, ovaj izvještaj može da uključi preporuke o mjerama koje treba preduzeti na nacionalnom nivou kako bi se postigli visoki standardi pružanja javnih usluga, ili mjere kojima se namjerava spriječiti zatvaranje tržišta.

3. Do 3 marta 2013.godine Komisija dostavlja na reviziju Evropskom parlamentu i Savjetu detaljan specifičan izvještaj u kojem se opisuje stepen do kojeg su zahtjevi za razdvajanjem dati u poglavlju V bili uspješni u osiguranju potpune i efektivne nezavisnosti operatora prenosnog sistema uz korišćenje efektivnog i efikasnog razdvajanja kao mjerilo.

4. Za potrebe svoje procjene date u paragrafu 3, Komisija posebno uzima u obzir sljedeći kriterijum: fer i nediskriminatorni pristup mreži, efektivnu regulaciju, razvoj mreže u svrhu zadovoljenja potreba tržišta, nedeformisane podsticaje investicijama, razvoj interkonetivne infrastrukture, efektivnu konkurenciju na energetske tržištima Zajednice i situaciju vezanu za sigurnost u snabdjevanju u Zajednici.

5. Po potrebi, a posebno u slučaju da detaljan specifičan izvještaj na koji upućuje paragraf 3 određuje da uslovi dati u paragrafu 4 nijesu zagaranтовani u praksi, Komisija dostavlja Evropskom parlamentu i Savjetu predloge za osiguranje potpune efektivne nezavisnosti operatora prenosnog sistema do 3 marta 2014.godine.

6. Komisija dostavlja, do 1 januara 2006.godine, Evropskom Parlamentu i Savjetu detaljan izvještaj u kojem se u glavnim crtama izlaže napredak u stvaranju internog tržišta električne energije. Izvještaj posebno razmatra:

- postojanje nediskriminirajućeg pristupa mreži;

- efektivnu regulaciju;
- razvoj infrastrukture interkonekcije i stanje bezbjednosti snabdjevanja u Zajednici;
- nivo koristi koje od otvaranja tržišta imaju mala preduzeća i domaćinstva, posebno u pogledu snadarda pružanja javnih usluga i univerzalnih usluga;
- nivo do kojeg su tržišta stvarno otvorena u praksi za efektivnu konkurentnost, uključujući i aspekte tržišne dominacije, tržišne koncentracije i gramzivog ili nekonkurentnog ponašanja;
- u kojoj mjeri kupci stvarno mijenjaju snabdjevača i ponovo pregovaraju o tarifama;
- kretanje cijena, uključujući cijene snabdjevanja u odnosu na stepen otvaranja tržišta;
- iskustvo stečeno u primjeni ove Direktive u mjeri u kojoj se to odnosi na efektivnu nezavisnost operatora sistema u vertikalno integrisanim subjektima, kao i da li su donijete druge mjere pored funkcionalne nezavisnosti i razdvajanja računa, čiji je učinak ekvivalentan pravnom razdvajanju.

Prema potrebi, Komisija podnosi Evropskom Parlamentu i Savjetu predloge kojima se posebno garantuju visoki standardi javnih usluga.

Prema potrebi, Komisija podnosi Evropskom Parlamentu i Savjetu predloge koji se posebno odnose na osiguranje potpune i efektivne nezavisnosti operatora distributivnog sistema prije 1.jula 2007.godine. Ako je potrebno, ovi predlozi se odnose, u skladu sa zakonom o konkurentnosti, i na mjere koje se bave pitanjima tržišne dominacije, tržišne koncentracije i gramzivog ili nekonkurentnog ponašanja.

Član 48

Opozivanje

Direktiva 2003/547/EZ opoziva se na dan 3 mart 2011.godine. ne dovodeći u pitanje obaveze zemalja članica u pogledu krajnjih rokova za transpoziciju i primjenu navedene Direktive. Reference na opozvanu Direktivu tumače se kao reference na ovu Direktivu i tumače se u skladu sa korelacionom tabelom datom u Aneksu II.

Član 49

Primjena/transpozicija

1. Zemlje članice donose zakone, propise i administrativne odredbe koje su potrebne za uskladjivanje sa ovom Direktivom od 3.marta 2011.godine. O tome one odmah obavještavaju Komisiju.

One primjenjuju ove mjere od 3 marta 2011.godine sa izuzetkom člana 11 koji se primjenjuje od 3 marta 2013.

Kada Zemlje članice usvajaju ove mjere, one, prilikom njihove službene objave, sadrže pozivanje na ovu Direktivu ili su praćene takvim pozivanjem. Metode takvog pozivanja određuju zemlje članice;

2. Zemlje članice dostavljaju Komisiji tekst glavnih odredbi nacionalnog zakona koji usvajaju u oblasti koju obuhvata Direktiva.

Član 50

Stupanje na snagu

Ova Direktiva stupa na snagu dvadesetog dana od njene objave u Službenom listu Evropske Unije.

Član 51

Adrese

Ova Direktiva se upućuje zemljama članicama.

Sastavljeno u Briselu, 13.jula 2009.godine.

Za Evropski Parlament
Predsjednik
H.-G. POTTERING

Za Savjet
Predsjednik
E. ERLANDSSON

ANEKS I

Mjere za zaštitu potrošača

Ne dovodeći u pitanje pravila Zajednice o zaštiti potrošača, posebno Direktivu 97/7/EZ Evropskog Parlamenta i Savjeta od 20 maja 1997.godine o zaštiti potrošača vezano uz ugovora o distanci⁽²³⁾ i Direktive Savjeta 93/13/EK od 5 aprila 1993.godine o nepravednim uslovima u ugovorima o potrošačima⁽²⁴⁾, mjere na koje se poziva u članu 3 moraju potrošačima osigurati:

(a) pravo na sklapanje ugovora sa njihovim pružaocem elektroenergetskih usluga u kojima se navodi:

- identitet i adresa snabdjevača;
- usluga koja se pruža, ponuđeni nivoi kvaliteta usluga, kao i vrijeme za pocetnu konekciju;
- vrste usluga održavanja koje se nude;
- sredstva putem kojih se mogu dobiti najnovije informacije o svim primjenjivim tarifama i troškovima održavanja;

²³ 12 OJ L 144, 4.6.1997. god, str.19

²⁴ 13 OJ L 95, 21.4.1993. god, str. 29

- trajanje ugovora, uslovi za obnavljanje i ukidanje usluga i ugovora, i da li je dozvoljeno istupanje iz ugovora bez plaćanja naknade;
- svi kompenzacijski i aranžmani o naknadi troškova koji se primjenjuju u slučaju neispunjenja ugovorenog nivoa kvaliteta usluga, uključujući netačno i zakašnjeno fakturisanje;
- metodi pokretanja procedura za rješavanje sporova u skladu sa tačkom (f),
- informacije o pravima potrošača, uključujući prava vezana za pritužbe i sve prije navedeno, jasno saopštene putem ispostavljanja fakture ili web site-a elektroenergetskog preduzeća .

Uslovi su fer i poznati unaprijed. U svakom slučaju, informacije treba da se dostave prije zaključivanja ili potvrđivanja ugovora. Kada se ugovori zaključuju preko posrednika, pomenute informacije se takodje dostavljaju prije zaključivanja ugovora;

(b) da dobiju adekvatno obavještenje o svakoj namjeri promjene uslova iz ugovora i da se informišu o svom pravu istupanja iz ugovora po prijemu tog obavještenja. Pružaoci usluga direktno obavješstavaju svoje pretplatnike o svim povećanjima naknada pravovremeno i ne kasnije od jednog uobičajenog perioda slanja računa nakon što to povećanje stupi na snagu. Zemlje članice osiguravaju kupcima slobodu istupanja iz ugovora ako ne prihvate nove uslove koje im je saopštio njihov pružao elektroenergetskih usluga;

(c) da prime transparentne informacije o cijenama i tarifama koje se primjenjuju, kao i o standardnim rokovima i uslovima pristupa i korištenja elektroenergetskih usluga;

(d) da im se ponudi širok izbor metoda plaćanja, koji ne vrše nepravednu diskriminaciju među potrošačima. Sistemi za plaćanje unaprijed su fer i adekvatno reflektuju vjerovatnu potrošnju. Sve razlike u rokovima i uslovima reflektuju troškove koje snosi snabdjevač, a povezani su sa različitim sistemima plaćanja. Opšti rokovi i uslovi su fer i transparentni. Oni se iskazuju na jasnom i razumljivom jeziku i ne uključuju neugovorne barijere ispunjenju prava potrošača, na primjer preopširna ugovorna dokumentacija . Kupci su zaštićeni od nepravilnih ili zavaravajućih metoda plaćanja;

(e) da im se ne naplaćuje promjena snabdjevača;

(f) da ostvaruju koristi od transparentnih, jednostavnih i jeftinih procedura za rješavanje njihovih žalbi. Posebno, svi potrošači imaju pravo na dobar standard usluga i rješavanje žalbi od strane njihovog pružaoca usluga. Takve procedure za vansudsko rješavanje sporova omogućavaju rješavanje sporova na pravičan i brz način, po mogućnosti u roku od tri mjeseca, s osiguranjem, ako je zagarantovano, sistema nadoknade i/ili kompenzacije. Gdje je to moguće, oni su u skladu sa principima datim u Preporuci Komisije 98/257/EZ od 30 marta 1998.godine o principima koji se primjenjuju na tijela odgovorna za vansudsko rješavanje sporova potrošača ⁽²⁵⁾,

(g) ako imaju pristup univerzalnim uslugama po odredbama koje su usvojile zemlje članice shodno članu 3(3), dobijaju informacije o svojim pravima vezanim za univerzalne usluge,

²⁵ OJ L 115, 17.4.1998,p.31

- (h) imaju na raspolaganju podatke o svojoj potrošnji, i u mogućnosti su, putem eksplicitnog sporazuma i bez plaćanja naknade, da odobre pristup svojim mjernim podacima registrovanom subjektu za snabdijevanje. Strana odgovorna za upravljanje podacima je obavezna da ove podatke da subjektu za snabdijevanje. Zemlje članice definišu format podataka i procedure za pristup istim za snabdjevače i potrošače. Potrošačima se ne zaračunavaju dodatni troškovi za takve usluge,
- (i) Se adekvatno i dovoljno često informišu o stvarnoj potrošnji električne energije i troškovima kako bi bili u mogućnosti da regulišu sopstvenu potrošnju. Te informacije se daju u pravom vremenskom okviru koji uzima u obzir mogućnosti mjerne opreme potrošača i odnosni elektroenergetski proizvod. Pažnja treba da se posveti isplativosti takvih mjera. Potrošačima se ne zaračunavaju dodatni troškovi za takve usluge,
- (j) Dobijaju finalni završni račun nakon svake promjene snabdjevača električnom energijom najkasnije šest nedjelja nakon promjene snabdjevača.

2. Zemlje članice osiguravaju implementaciju inteligentnih sistema za mjerenje koji omogućavaju aktivno učešće potrošača na tržištu za snabdijevanje električnom energijom. Implementacija ovim sistema za mjerenje može biti predmet ekonomske procjene svih dugoročnih troškova i beneficija za tržište i individualnog potrošača ili procjeni koji je oblik inteligentnog mjerenja ekonomski razuman i troškovno isplativ i čiji se vremenski okvir održiv za distribuciju.

Takva procjena stupa na snagu 3 septembra 2012.godine.

Predmet takve procjene, zemlje članice ili neko kompetentno tijelo koje one imenuju pripremaju vremenski okvir sa ciljem da se u roku od najviše deset godina implementiraju inteligentni sistemi za mjerenje.

Ako se široka primjena pametnih brojila procijeni pozitivno, najmanje 80% potrošača će se opremiti inteligentnim sistemima brojila do 2020.godine.

Zemlje članice, ili neko kompetentno tijelo koje one imenuju osiguravaju interoperativnost ovih sistema za mjerenje koji treba da se implemetiraju na njihovim teritorijama i treba da posvete dužnu pažnju na korišćenje adekvatnih standarda i najbolje prakse i važnost razvoja internog tržišta električne energije.